

Gramàtica catalana
(1946)

GRAMÀTICA CATALANA

Copyright by 1946 Cultura Catalana
Tots els drets de reproducció ; de traducció i
d'adaptació reservats per a tots els països.

POMPEU FABRA

GRAMÀTICA
CATALANA

EDICIONS
DE
CULTURA CATALANA
PARIS
1946

Aquest llibre és un extracte, fet pel propi autor, d'una Gramàtica Catalana més extensa, escrita pel Mestre Pompeu Fabra en els primers anys de l'exili.

CULTURA CATALANA s'ha honorat a llançar aquesta modesta edició que pot ésser útil a tots els catalans que es troben lluny de la Pàtria i fer que les noves generacions conservin vivent l'ús de l'idioma.

La present edició havia d'ésser publicada ja fa molts mesos. Però les dificultats de tota mena que es presenten actualment a França en la confecció de llibres en català, i el desig de donar al públic una edició impecable, han retardat la publicació d'aquest Compendi més del que havia estat previst.

París, desembre 1946.

ACCENTUACIÓ GRÀFICA

RECTE ÚS DE LES LLETRES

1. Els sons d'un mot s'agrupen en síl·labes : el mot *infernàl* té tres síl·labes (*in, fer, nàl*); el mot *dia* en té dues (*di, a*); el mot *gran* en té una : — Un mot que conté una sola vocal, no té sinó una síl·laba. Ex. : *gran, guit, feix*; — Quan un mot conté dues o més vocals separades per consonants, el nombre de les seves síl·labes és igual al nombre d'aquestes vocals, i les síl·labes són fàcils de reconèixer, ja que, quan el pronunciem introduint-hi petites pauses (per exemple, en dictar-lo), aquestes apareixen en els indrets on acaba una síl·laba i comença la següent; en el mot *infernàl*, per exemple, entre el segon so i el tercer i entre el cinquè i el sisè (*in-fer-nàl*, i no *inf-ern-al* o *i-nfe-rnàl*); — El nombre de síl·labes d'un mot és així mateix igual al nombre de les seves vocals en mots com *dia, cua, raó, suor, riera, teatre* (*di-a, cu-a, ra-ó, su-or, ri-e-ra, te-a-tre*); però quan l'una de les dues vocals contigües és una *i* o una *u*, s'esdevé sovint que totes dues pertanyen a una mateixa síl·laba, aquesta *i* i aquesta *u* comportant-se com si fossin consonants. Comparant els dos mots *traïré* i *gairèll* o els dos mots *suant* i *guant*, és fàcil de copsar que no s'hi pronuncien igualment els conjunts *ai* i *ua* : *traïré* és un mot de tres síl·labes (*tra-i-ré*) com *patiré* (*pa-ti-ré*); *gairèll*, un mot de dues síl·labes (*gai-rèll*) com *garbell* (*gar-bèll*); *suant* és un mot de dues síl·labes (*su-ant*) com *surant* (*su-rant*); *guant*, un mot d'una síl·laba com *gran*. Quan s'esdevé que dues vocals contigües pertanyen a una mateixa síl·laba, es diu que formen un *diftong*.

Els mots d'una síl·laba s'anomenen monosíl·labs. Ex. : *u, pi, or, pas, braç, fort, trist, mai**, *clau**, *guany**, *quan**. — Els mots de dues o més síl·labes s'anomenen polisíl·labs. Ex. : *oli* (*o-li*), *rosa* (*ro-sa*), *força* (*for-ca*), *temple* (*tem-ple*), *monstre* (*mons-tre*), *subtil* (*sub-til*), *raó* (*ra-ó*), *real* (*re-al*), *miol* (*mi-ol*), *aire** (*ai-re*), *coure** (*cou-re*), *remei** (*re-mei*), *dinou** (*di-nou*), *quatre** (*qua-tre*), *igual** (*i-gual*), *noiet** (*no-iet*), *peuet** (*pe-uet*), *hiena** (*hie-na*); *cadena* (*ca-de-na*), *contrari* (*con-tra-ri*), *substitut* (*subs-ti-tut*), *albercoc* (*al-ber-coc*), *riera* (*ri-e-ra*), *suada* (*su-a-da*), *emboirat** (*em-boi-rat*), *atreure** (*a-treu-re*), *equador** (*e-qua-dor*), *iguaitat** (*i-gual-tat*), *esglaiar** (*es-glai-ar*), *encauar** (*en-ca-uar*); *continental* (*conti-nen-tal*).

intransigent (*in-tran-si-gent*), *reunió* (*re-u-ni-ó*), *abeurador** (*a-beu-ra-dor*), *enlairament** (*en-lai-ra-ment*), *lingüística** (*lin-gü-ís-ti-ca*); *rigorosament* (*ri-go-ro-sa-ment*); *castralitat* (*te-a-tra-li-tat*), *autonomia** (*au-to-no-mi-a*).

*Els mots senyalats amb un asterisc presenten un diftong : *mai*, el diftong *ai*; *clau*, el diftong *au*; *guany*, el diftong *ua*, etc. Els diftongs que la *i* o la *u* precedides però no seguides d'una vocal (Ex. : *mai*, *aire*, *remei*, *clau*, *coure*, *dinou*) formen amb la vocal precedent, són dits *decreixents*; els diftongs que la *u* precedida de *g* o *q* (Ex. : *guany*, *igual*, *quatre*, *equador*), la *i* i la *u* intervocàliques (Ex. : *noiet*, *peuet*, *esglaiar*, *encauar*) i la *i* inicial (Ex. : *hiena*) formen amb la vocal següent són dits *creixents*. La *i* i la *u* amb què comença un diftong creixent són dites *semivocals*.

a. — Les tres regles de l'accentuació gràfica

2. En tot mot polisíl·lab hi ha una síl·laba que es pronuncia amb més força que les altres. Aquesta síl·laba pot ésser la darrera (*magatzem*), la penúltima (*cadena*) o l'antepenúltima (*màrfega*). En el primer cas es diu que el mot és *agut*; en el segon cas, que és *pla*, i en el tercer, que és *esdrúixol*.

La síl·laba única dels mots monosíl·labs és una síl·laba forta o accentuada (com la darrera del mot *magatzem*, la penúltima del mot *cadena* o l'antepenúltima del mot *màrfega*). Són, doncs, mots *aguts*. Sols un curt nombre de monosíl·labs fan excepció (mots febles), tals com els articles, certs pronoms, certes preposicions, etc.

En determinats polisíl·labs es marca la síl·laba forta escrivint un accent greu o agut (V. § 3) sobre la vocal d'aquesta síl·laba*. Això es fa obeint a les tres regles següents :

I. — S'accentuen els mots aguts que acaben en alguna de les dotze terminacions *a*, *as*, — *e*, *es*, *en*, — *i*, *is*, *in* (posat que la *i* no sigui la segona vocal d'un diftong decreixent), — *o*, *os*, — *u*, *us* (posat que la *u* no sigui la segona vocal d'un diftong decreixent). Ex. : *demà*, *matalàs*; *mercè*, *francès*, *comprèn*; *camí*, *vernís*, *esplin*; *carbó*, *saborós*; *oportú*, *abús*. (Però, sense accent : *esglai*, *serveis*, *dinou*, *guineus*.)

II. — S'accentuen els mots plans que no acaben en cap de les dites terminacions. Ex. : *àrab*, *ròneg*, *àcid*,

pròleg, dèbil, àtom, cànem, diàfan, príncep, herbívor, inèdit, antídol, apèndix, anàveu, diguéssiu, tròlei.

III. — S'accentuen tots els mots esdrúixols. Ex. : *ànima, època, mètode, física, màxima, brúixola, àrea.*

En aplicar aquestes regles cal tenir en compte que, si darrera de la síl.laba forta figura una *i* o una *ú* seguides d'una vocal i precedides d'una consonant (com en *història, contínua*) aquesta *i* i aquesta *u* cal que siguin comptades com no formant síl.laba amb la vocal següent, llevat, però, quan la *u* va precedida de *g* o *q* (com en *llengua, pasqua*). Així, mots com *història* i *contínua* es consideren com esdrúixols (qualsevol que sigui la pronunciació que hom els doni habitualment) i per tant cal accentuar-los : *història, dèria, sèrie, ciència, gràcia, pèrdua, àrdua, perpètua, conspícua*. (No s'accentuen, en canvi, els mots com *llengua, aigua, obliqua, pasqua, llengües, aigües*.)

*Quan la síl.laba forta conté un diftong, l'accent s'escriu sobre la seva primera vocal (*farmacèutic*), fora del cas en què sigui una semivocal (*lingüística*).

b. Els dos accents agut i greu.

3. Quan, segons alguna de les tres regles de l'accentuació gràfica, cal accentuar una *a*, s'empra l'accent greu (*volcà, fàcil, àguila*); quan cal accentuar una *i* o una *u*, s'empra l'accent agut (*jardí, difícil, física, oportú, útil, única*); quan cal accentuar una *e* o una *o* s'empra, adés l'accent greu (*sisè, dèbil, època, això, dòcil, òliba*), adés l'accent agut (*progrés, diguéssim, església, boirós, fórem, fórmula*); s'escriu *é* en les terminacions verbals (Ex. : *digué, diguérem, diguéreu, digués, diguéssim, diguéssiu, diré*) i, fora d'aquest cas, s'escriu, com a regla general, *è* i *ó* en els mots aguts (Ex. : *cinquè, mercè, marquès, francès, comprèn, ofèn, carbó, acció, boirós, colós*), i *è* i *ò* en els mots plans i esdrúixols (Ex. : *dèbil, inèdit, època, mòbil, sòlid, hipòtesi*).

Vet ací els mots que fan excepció a aquesta regla : — Mots

aguts terminats en *é, és, én* : *clixé, consomé, puré, matiné, fri-cassé, plaqué, piqué, frivolité, jaqué, quinqué, peroné, ximпанsé, balancé*; els futurs substantivats *abonaré, pagaré*; els composts *gairebé, vaivé, abecé*; l'adverbi *després* i els noms i adjectius que fan el plural en *essos* (Ex. : *absccés, accés, procès, congrés, progrés, revés, profés*; plural *abscessos, etc.*) llevat *interès, xerés, espès; amén*, i les terceres persones del singular de l'indicatiu present i les segones del singular de l'imperatiu dels composts de *tenir* i *venir* (Ex. : *s'absté, abstén-te, manté, mantén, prevé, prévén*), del verb *encendre* (*encén*) i dels verbs en *-tendre* (*alén, entén, estén, pretén*); — Mots aguts terminats en *ó, ós* : *aixó, alló, açó, però; de debó, rebó, bobó, vessó, retró, cartabó; espós, repós, arrós, terrós* (pl. *terrossos*), *talós, carcabós, renós*; els composts *justacós, llavigrós, peugrós, regrós*; els participis passats dels composts de *cloure* (Ex. : *exclós, inclós*); — Mots plans i esdrúixols amb *é* i *ó* : *cérvol, déntol, évols, llépol, llépola, créixens, crémor, préssec, feréstec, feréstega, església, llémena, témpores; estómac, furóncol, córrec, fórmula, pólvora, tómbola, idrora, escórpóra*; els infinitius *ésser, néixer, créixer, péixer, prémer, esprémer, témer* i *córrer*, i les formes del verb *ésser*, *érem, éreu, fórem, fóreu, fóssim, fóssiu*.

c. La dièresi.

4. Quan la vocal *u* es troba entre una consonant representada per *g* o *q* i una de les dues vocals *e* o *i*, la lletra *u* amb què s'escriu aquella vocal es marca posant damunt seu una dièresi (*ü*). Ex. : *llengües, ambigüitat; pasqües, obliquïtat*.

5. Darrera d'una vocal (no d'una semivocal) :

I. — La *i* i la *u* seguides d'una vocal formen generalment un diftong amb aquesta vocal (diftong creixent). Ex. : *teia, noies, reial, hereua, poua, cacauet*.

II. — La *i* i la *u* finals o seguides d'una consonant formen generalment un diftong amb la vocal precedent (diftong decreixent). Ex. : *esglai, remei, noi, clau, creu, riu, bou, daina, beina, boira, cuina, caure, creure, riure, roure, flairar, meitat, boirós, cuinar, aguait, beneit, buit*.

Una *i* o una *u* que es troben en el cas I i no formen un diftong amb la vocal següent, i una *i* o una *u* que es troben en el cas II i no formen un diftong amb la vocal

precedent, s'escriuen *ï* i *ü*, posat que no hagin de portar un accent segons alguna de les tres regles de l'accentuació gràfica donades en el § 2. Exemples i excepcions :

I. — La *i* i la *u* són fortes : *veïna, veïnes, veïns* (però *vet*), *suïssa, suïsses, suïssos* (però *suis*), *Lluïsa* (però *Lluís*), *països* (però *país*), *cloïa, cloïes, cloïen* (però *cloïem, cloïeu*), *traduïssis, traduïssin* (però *traduís, traduïssim, traduïssiu*), *traïres, traïren* (però *traí, traïrem, traïreu*), *beneït, beneïda, beneïm, beneïu, oïda, pruija, cruïlla, heroïna, ruïna, cocaïna, increïble, atribuïble, reïxes, reïx, raïm, saïm, gratuït, fortuït; reïll, llaït, saüc, taüt, peïulla, abriüills*. Soles excepcions : la *i* de les terminacions verbals *ir, int* (V. § 33). Ex. : *traïr, traïnt; traduir, traduint*.

II. — La *i* i la *u*, febles, són a la darrera síl.laba del mot : la *i* s'escriu *ï*, la *u* s'escriu *u* (sense dièresi) : *creï, creïs, creïn, lloï, lloïs, lloïn, suï, suïs, suïn, estudiï, estudiïs, estudiïn; harmòniüm, lindleüm, oïdriüm, Pius* (nom d'home), *Sírius*.

III. — La *i* i la *u*, febles, pertanyen a una síl.laba anterior a l'accentuada. (En aquest cas no pot servir de guia segura la pronunciació pel fet que alguns cops és errònia o vacil.lant) : *ruïnós* (derivat de *ruïna*), *Lluïset* (der. de *Lluís*), *ensaïmada* (der. de *saïm*), *veïnatge, veïnat* (der. de *veï*), *sauqüer* (der. de *saüc*), *abriüllar* (der. de *abriüills*), *decaïment, agraiïment, atapeïment, deïtat, espontaneïtat, homogeneïtat, continuïtat, perpetuïtat, deïforme, cuneïforme, deïficar, suïcidi, heroïcitat, judaïtzant, trapezoidal, helicoidal, fluïdesa, dièrètic*. No s'escriu la dièresi en les terminacions verbals *iré, iràs, irà, irem, ireu, iran, i iria, iries, iria, iriem, iríeu, irien* (V. § 33, futur i condicional) i en mots com *reïmprimir, reïntegrar, reïncidir, coincideïr, reunir*.

d. L'accent diacrític.

6. Els dos accents agut i greu s'empren en un curt nombre de mots per a diferenciar-los en l'escriptura

d'altres mots que s'escriuen amb les mateixes lletres. **V**et ací els més importants :

Es marquen amb l'accent agut : — els noms *bé* (*be*, sense accent, significa anyell; és també el nom de la lletra *b*) i el seu plural *béns*; *déu*, *Déu*, (deïtat, ésser suprem) i el seu plural *déus*; *nét*, *néts*, *néta*, *nétes*; *séc*, *sécs*; *jóc* (joquer) i el seu plural *jócs*; *món* (però no el seu plural *mons*); *ós*, *óssos*, *óssa*, *ósses* (nom d'animal); *bóta* (nom d'un atuell) i el seu plural *bótes*; *móra* (nom d'una fruita) i el seu plural *móres*; *ús* (però no el seu plural *usos*); — els pronoms forts *vós* i *nós*; — l'adverbi *bé* i el mot quantitatiu *més*; — les formes verbals *só*, *sóc*, *és*, *són* i *fóra* (del verb *ésser*); *té* (del verb *tenir*); *véns* i *vénen* (del verb *venir*); *sé* (del verb *saber*); *dóna* i *dónes* (del verb *donar*); *vés* (del verb *anar*); *féu* i *véu* (pretèrits dels verbs *fer* i *veure*); — *sí* afirmatiu.

Es marquen amb l'accent greu : — els noms *mà* (però no el seu plural *mans*); *pèl*, *pèls*; *sèu* (nom masculí) i el seu plural *sèus*; *sòl* (terreny, etc.; no l'astre) i el seu plural *sòls*; *ròssa* (animal de peu rodó, carronya) i el seu plural *ròsses*; — el pronom interrogatiu i relatiu *què* (V. §§ 67 i 71); — *mòlt* (del verb *moldre*).

Ex. : *Desitjar el bé de tothom. Béns immobles. Ho has fet molt bé. — Els déus de la mitologia grega. Creure en Déu. S'han eixugat totes les deus. Eren deu o dotze. Em deu quatre pessetes. — Són els seus néts. Els plats ja són nets. — S'ha fet un séc a la mà. Aquell nen està molt sec. Sec a terra perquè el pedrís està brut. — Anar a jóc. Un joc de cartes. — Un ós dels Pirineus. El gos rosega un os. — Menjava móres. He vist passar unes mores. — Dóna-me'n més. El mes de gener. Mes germanes. — Ell féu construir aquest palau. Vosaltres per què feu aquest escàndol? — Dóna'm la mà. Ma germana. — Li ha caigut tot el pèl. Ara passen pel pont. — Una bola de sèu. Les campanes de la seu. Ell seu a l'ombra. Tot això és seu. — Un sòl fètil. El sòl i el subsòl. La llum del sol. Està tot sol. Ell sol anar-hi cada dia.*

e. — Recte ús de les lletres

7. El recte ús de les lletres en l'escriptura dels mots catalans ofereix dificultats degudes al fet que molts sons poden escriure's de dues o més maneres distintes (el so que té la *s* en el mot *savi*, per exemple, pot ésser escrit *s*, *ss*, *c*, *ç*, *sc* : *saber*, *passar*, *ceba*, *plaça*, *escena*), al fet que s'escriuen lletres que no representen cap so (per exemple, la *h* de *hora*) o al fet que existeixen, en el parlar de molts, pronúncies defectuoses sobre les quals no es pot recolzar l'escriptura (per exemple, *sona* en lloc de *zona*).

En alguns casos la distinta manera de representar una consonant ve determinada pel so que la segueix o la precedeix : el mateix so que s'escriu *c* davant de *a*, *o* o *u*, s'escriu *qu* davant de *e* o *i* (*cap*, *cos*, *cua*, — *que*, *qui*); el mateix so que s'escriu generalment *x* (*xicot*, *ix*, *guerxo*) s'escriu *ix* darrera de *a*, *e*, *o* o *u* (*caixa*, *reixat*, *coix*, *maduixa*); el so que s'escriu generalment *r* (*raó*, *conreu*, *colrat*) s'escriu *rr* quan es troba entre dues vocals (*carro*, *horrible*); però, en la majoria dels casos no es pot donar cap regla que ens permeti arribar a la coneixença de la lletra amb què cal escriure tal o tal so en cadascun dels mots en què es presenta : no hi ha, per exemple, cap regla que ens digui que cal escriure amb *ç* els mots *braç*, *dolç*, *força* i, en canvi, amb *s* els mots *pas*, *pols*, *morsa*; no hi ha, així mateix, cap regla que ens digui que cal escriure amb *h* inicial els mots *home*, *hora*, *hivern* i, en canvi, sense aquesta lletra, *omeda*, *oració*, *infern*. En aquests casos pot ésser útil la coneixença de certes regles que resolen solament tal o tal dificultat per a un nombre més o menys considerable de mots, com, per exemple, la que ens diu que cal escriure *ç* i no *s* en els derivats com *esperança* (de *esperar*), *prometença* (de *prometre*). Aquestes regles ajuden indubtablement a l'aprenentatge de l'ortografia, però la coneixença d'aquesta no es pot aconseguir sense practicar assíduament la lectura de bons textos.

a — e, o — u

8. En les síl·labes febles la pronunciació no indica en la majoria dels casos si s'ha d'escriure *a* o *e* ni si s'ha d'escriure *o* o *u* (en aquells parlars catalans, com és ara el barceloní, en els quals la vocal que se sent en la primera síl·laba del mot *sabó* és la mateixa que se sent en la primera síl·laba del mot *nebot* i en què la vocal que se sent en la primera síl·laba del mot *tortell* és la mateixa que se sent en la primera síl·laba del mot *turmell*).

Notem que, en certs mots, la lletra amb què cal escriure la vocal d'una síl·laba feble ve indicada per la pronunciació d'un altre mot emparentat amb ells; així s'escriu amb *a* *blancor*, derivat de *blanc*, però amb *e* *fredor*, derivat de *fred*; s'escriu amb *o* *rosar*, derivat de *rosa*, però amb *u* *fullam*, derivat de *fulla*. Altres exemples: *franquesa* (der. de *franc*), *fageda* (der. de *faig*), *francès* (der. de *França*), *braçat* (der. de *braç*), *Pauet* (der. de *Pau*), *taulada* (der. de *taula*); *vellesa* (der. de *vell*), *sequedat* (der. de *sec*), *setè* (der. de *set*), *verdor* (der. de *verd*), *peuet* (der. de *peu*), *teulada* (der. de *teula*); *fosc* (der. de *fosc*), *novè* (der. de *nou*), *romà* (der. de *Roma*), *pomera* (der. de *poma*), *boirós* (der. de *boira*), *plomall* (der. de *ploma*); *duresa* (der. de *dur*), *unglada* (der. de *ungla*), *llunya* (der. de *lluny*), *ullet* (der. de *ull*), *gruixut* (der. de *gruix*), *juster* (der. de *justa*).

Anàlogament: s'escriuen amb *a* i amb *o* *pagar comptar*, que fan, en l'indicatiu present, *pago*, *pagues*, etc. i *compto*, *comptes*, etc.; però amb *e* i amb *u* *fregar i muntar*, que fan, en l'indicatiu present, *frego*, *fregues*, etc. i *munto*, *muntés*, etc. V. però § 36 (*collir*, *sortir*, etc. malgrat *cull*, *surt*, etc.) i § 39 (*volgués*, *pogués*, malgrat *vulgui*, *pugui*).

b — v

9. Al començament d'una síl·laba, la pronunciació no indica si s'ha d'escriure *b* o *v* (en aquells parlars catalans, com és ara el barceloní, en els quals la consonant que se sent entre les dues vocals del mot *cavall* és la mateixa que se sent entre les dues vocals del mot *treball*).

Notem que en certs mots i en certes formes d'un adjectiu o d'un verb, un mot emparentat amb ells o d'altres formes del mateix adjectiu o verb ens indiquen si aquells mots o aquelles formes s'han d'escriure amb *b* o *v*: la *u* de *blau* ens indica que cal escriure amb *v* els seus derivats *blavor*, *blavenc*, *blavejar*, *emblavir*, el seu femení *blava*; la *p* de *llop* ens diu que s'han d'es-

criure amb *b* el nom femení *lloba* i els mots *llobatò*, *llobatera*. Així mateix : *brau*, doncs : *brava*, *bravejar*, *bravesa*, *bravura*, *embravir*; *nou*, doncs : *nova*, *novetat*, *novell*, *renovar*; *moure*, *mou*, *mous*, doncs : *movem*, *moveu*, *movia*; *saps*, *sap*, doncs : *saber*, *sabem*, etc.; *corb*, doncs : *corba*, *corbar*, *encorbar*.

b — p

10. A l'acabament d'una síl·laba, la pronunciació no ens indica quan cal escriure *b* o *p*.

Al començament d'un mot s'escriu generalment *ab*, *ob*, *sub*. Ex. : *abjecte*, *absent*, *abstreure*, *objecte*, *obstacle*, *subtil*, *substància*. Però : *apte*, *òptica*, *optimisme*, *optar*.

Fora d'aquest cas, s'escriu generalment *p*. Ex. : *reptar*, *recaptar*, *concepte*, *percepció*, *capsa*, *capguardar-se*, *capgirar*, *captenir-se*. Però : *dissabte*, *dubte*, *sobtar*, *sobtos*, *cabdal*, *cabdell*, *cabdill*.

c — q — qu

11. El so que s'escriu *c* davant de les vocals *a*, *o* i *u* (*cap*, *cop*, *cup*) és representat per *qu* davant de les vocals *e* i *i* (*que*, *qui*) i sovint per *q* davant dels nexes *ua*, *ue*, *ui* i *uo*, els nexes *ue* i *ui* escrivint-se llavors *üe*, *üi*. Ex. : *quan*, *aliquota*, *freqüent*, *obliquïtat*.

Davant d'una *u* seguida d'una vocal s'escriu generalment *q*. Ex. : *quan*, *quatre*, *quaranta*, *equador*, *obliqua*, *freqüent*, *qüestió*, *obliquïtat*, *terraquí*, *aliquota*, *quota*, *quotidià*. En aquests mots la *u* i la vocal següent són pronunciades dins d'una mateixa síl·laba : *quan* té una síl·laba, *quatre* en té dues, *equador* en té tres. No s'escriu *q* sinó *c* en alguns mots en els quals la pronunciació correcta dels grups *ua*, *ue*, *ui* i *uo* és *u-a*, *u-e*, *u-i*, *u-o* (en dues síl·labes) : *cua* (i els seus derivats, *cueta*, *cuota*, etc.), *conspícua*, *innòcua*, *perspícua*, *vàcua*, *evacuar*, *promiscuar*, *conspicüïtat*, *innocüïtat*, *perspicüïtat*, *acüïtat*, etc.. S'escriu igualment *c* davant de *ui* diftong decreixent : *cuina*, *cuiner*, *cuiro*, *cuit*, *bescuit*, *circuit*, *cuïtar*.

d — t

12. A l'acabament d'una síl·laba, la pronunciació no ens indica quan cal escriure *d* o *t*.

Al començament d'un mot s'escriu generalment *ad*.
Ex. : *addició, adduir, adjacent, adjectiu, adjudicar, admetre, admirar, adquirir, adventici, adverbí, advers*.
Però : *Atlàntic, atleta, atmosfera* i, sempre, davant de *z* (*atzavara, atzerola, atzar, atzur*).

Fora d'aquest cas s'escriu generalment *t*. Ex. : *ètnic, ritme, logarítme, aritmètica, sotmetre, potser, sotsobre, dotze, agonitzar, esquitxa, despatxa, viatge, petge, platja, llejor, espatlla, ametlla, setmana, cotna*.

g — c

13. A l'acabament d'una síl·laba, la lletra *g* sona sovint *c* i la *c* algun cop *g*.

En l'interior d'un mot són freqüents els nexes *ct* i *cc*; menys freqüents, *gm* i *gn*. Ex. : *acte, recte, delicta, docte, producte, olfacte, sector, octubre, noctàmbul; accent, occident, acció, projecció, dicció, coccio, conducció; fragment, dogma, diafragma, segment, augment* (però : *dracma, acme*); *regnar, sagnar, digne, benigne, signar, cigne, cognom* (però : *tècnic, estricnina, aràcnid*). D'altres nexes : *sacsejar, fúcia, facsimil, maragda, amígdala, anècdota*.

(El so de *c* final apareix escrit *ch* en els cognoms : *Folch, Poch, Alberich*).

g — j

14. El so que s'escriu *j* davant de *a, o o u*, és representat per *g* davant de *e o i*. Ex. : *jardí, jaspi, joc, jou, just, junyir, gebre, gelós, gener, genoll, geografia, ginesta, girar; pluja, bajoca, ajut, esponja, viatjar, desitjós, pluges, àngel, verge, viatge, fetge, plugim, enginy*. Però s'escriu *j* davant dels nexes *ecc* i *ect* (*injecció, projecte*), en els mots *jeure, jeia, jejúnum, jeroglífic, jerarquia, jersi, majestat, jiu-jitsu* i en alguns noms propis com *Jesús, Jerònim, Jerusalem, Jeremies*, etc. i llurs derivats.

g — ig — tx

15. El so que dins d'un mot s'escriu *tx*, s'escriu generalment *g* o *ig* a la fi d'un mot : *g* darrera de la vocal *i* i *ig* darrera de les altres vocals. Ex. : *desig*, *mig*, *trepig*, *maig*, *faig*, *raig*, *vaig*, *lleig*, *passaig*, *bateig*, *safareig*, *veig*, *boig*, *goig*, *estoig*, *puig*, *rebuig*, *fuig*. En canvi : *despatx* (de *despatxar*), *esquitx* (de *esquitxar*), *matx* (en *matx de boxa*), etc.

m — mp — n

16. Davant d'una consonant, la pronunciació no ens indica sempre si cal escriure una *m* o una *n* :

Davant de *b*, *p* i *m* s'escriu *m*. Ex. : *ambició*, *embenar*, *combatre*, *tomba*, *rambla*, *ample*, *empelt*, *imperi*, *company*, *exemple*, *emmetzinar*, *immens*, *commoure*, *gemma*. Excepcions : *granment*, *tanmateix*, *benmereixent*, *benparlat*.

Davant de *f* s'escriu adés *m*, adés *n*. Ex. : *càmfora*, *triomf*, *nimfa*, *limfa*, *paranimf*, *amfibi*, *amfiteatre*, *simfonia*, *emfàtic*; — *enfilar*, *enfornar*, *enfonsar*, *infinít*, *infidel*, *inferior*, *confort*, *confecció*, *confusió* (mots, tots, començats en *en*, *in*, *con*), *fanfara*, *fanfàrria*, *gonfanó*, *anfractuositat*.

Davant de *n*, s'escriu adés *m*, adés *n* d'acord amb la pronúncia. Ex. : *amnistia*, *columna*, *solemne*, *himne*; *innat*, *ennegrir*, *perenne*.

Davant de les altres consonants s'escriu generalment *n*. Ex. : *encomanar*, *incomplet*, *concur*, *branca*, *trencar*; — *encertar*, *incert*, *concepte*, *vèncer*; — *pinça*, *balança*, *unça*, *creença*; — *endegar*, *indici*, *condició*, *renda*; — *orenga*, *ungla*, *congre*; — *angina*, *enginyer*, *congesta*, *àngel*; — *enjoiar*, *injust*, *venjar*, *esponja*; — *enlairar*; — *enllaçar*, *enlluernar*, *enllà*; — *enquitranar*, *conquilla*, *inquiet*; — *enregistrar*, *enrabiar-se*, *conreu*, *honra*; — *ensabonar*, *insà*, *consell*, *pensar*; — *entebeir*, *interval*, *contenir*, *untar*; — *envestir*, *invitar*, *canvi*, *minvar*; — *enxiquir*, *planxa*, *anxova*, *rinxol*; — *benzina*, *onze*, *bronze*. Excepcions : *somriure*, *premsa*, *comte* (títol de

noblesa), *empremta, impremta, femta, tramvia, triumvirat*.

El prefix *circum* s'escriu amb *m* qualsevol que sigui la consonant següent : *circumferència, circumstància, circumvolució*.

El nexa *mp* és emprat en alguns mots davant de *t* i de *ci* : *assumpta, assumptió, presumpcia, presumpció, consumptió, sumptuos, redemptor, redempció, exempta* (femení de *exempt*), *exemptió, peremptori, prompte, promptitud, compte* (càlcul), *comptar, temptar, atemptar, templejar, símptoma, asímptota*. — Davant de *s* : *temps, metempsicosi*.

r — rr

17. El so que se sent al començament del mot *raó*, és escrit *r* en general i *rr* entre dues vocals. Ex. : *rata, rec, rosa, runa; rodó, enraona, conreu, colrat*; — *carro, serra, sorra, arrodonir, carrat, parrac*. No es dobla la *r* en mots com *contrarevolució, antireligiós, suprarenal*.

Un nombre considerable de mots el darrer so dels quals és una vocal, s'escriuen amb *r* final. Ex. : *clar, monestir, plaer, ahir*.

Hi ha mots que un altre mot emparentat amb ells ens indica que s'han d'escriure amb *r* final : *flor* (*floreta, florir*), *por* (*poruc*), *plor* (*ploralles*), *càntir* (*càntiret*). Anàlogament : *clar* (femení *clara*), *sencer* (femení *sencera*), *segur* (femení *segura*).

S'escriuen amb *r* final els mots formats amb determinats sufixos: *alzinar, pinar, bestiar, campanar*, etc.; *juster, vaquer, matalasser*, etc., *galliner, cendrer*, etc.; *segador, pescador, governador*, etc. (i els mots com *protector, ascensor*, etc.); *abeurador, assecador*, etc.; *blancor, negror, tristor, foscor*, etc. (noms abstractes femenins).

Els infinitius s'escriuen amb *r* final llevat dels plans terminats en una *e* precedida d'una *r* simple. Ex. : *anar, voler, patir, dur, conèixer, plànyer, córrer*; però *caure, absoldre, perdre*.

s, ss — c, ç

18. La lletra *s* representa dos sons distints : el que se sent en el mot *savi* (*s* sorda) i el que se sent en el mot *prosa* (*s* sonora).

El so de *s* sorda s'escriu generalment *s*, que es dobla (*ss*) entre dues vocals. Ex. : *sabó, pensa, melsa, farsa, cos, pòls, vers; passa, grossa, possible, assassí, possessiu*. No es dobla la *s* en mots com *antisocial, entresuar, contrasentit, suprasensible*.

Però en molts mots, s'escriu *ce, ci* en lloc de *se si* o de *sse, ssi*, i en altres, s'escriu, en lloc de *s* o *ss*, la lletra *ç*, anomenada *c* trencada (lletra que no s'escriu mai davant de *e* o de *i*). Ex. : *ceba, cel, celler, cendra, cep, cera, cercar, cervell, cigala, cigró, cigne* (ocell), *cinyell, cirera, civada, acer, recer, recent, sincer, poncem, drecera, vèncer, tòrcer, concert, concebre, concepte, bocí, encís, concís, negoci, desfici, fàcil, àcid, lúcid, gràcia, brutícia, constància, ciència, inèpcia, inèrcia, nació, prohibició, atribució, accent, acceptar, accelerar, succeir, acció, occident, succint, protecció, conducció*; i, amb una *s* muda al davant, *escena, escèptic, convalescent, fosforescent, deliquèscient, consciència*; — *glaçar, traçar, adreçar, eriçó, lliçó, cançó, vençut, començar, esquinçar, encalçar, capçal, plaça, maça* (arma, eina), *peça, puça, força, unça, braç, jaç, llaç, feliç, lluç, falç* (eina), *calç* (nom femení), *dolç* (adjectiu), *esforç*.

Quan el so de *s* sorda ve darrera del so *k*, la combinació dels dos sons, que pot escriure's *cs* (Ex. : *fúcsia, plecs*) i *cc* (Ex. : *accent, occident*), pot també ésser escrita amb una *x*. Ex. : *axioma, màxima, òxid, flexió, complexió, connexió, reflex, convex, vèrtex, prolix, text, pretext, mixt, èxtasi, extingir, explosió, exclusió, exquisit, expoliació, extraordinari*. Aquest *ex* inicial s'empra en alguns mots davant de *ce, ci* i *s* (en el qual cas sona *k*). Ex. : *excèntric, excepció, excessiu, excitar, exsudació*.

Una falta que cada dia va agafant una major extensió i que cal combatre urgentment és la que consisteix a donar el so

de *s* sorda en lloc del de *s* sonora a la *s* final d'un mot quan s'enllaça amb la vocal inicial del mot següent. Són cada dia en major nombre els qui pronuncien *elsomes* en lloc de *elzomes* (els homes), *lesseures* en lloc de *leseures* (les heures), etc. Els qui cometen aquesta falta confonen, per exemple, *els astres* amb *els sastres*!

s — z

19. El so de *s* sonora s'escriu *z* en general i *s* entre dues vocals. Ex. : *zebra*, *zèfir*, *zero*, *zemit*, *zinc*, *zodiàc*, *zona*, *zoologia*, *alzina*, *colze*, *salze*, *donzella*, *embranzida*, *benzina*; *atzerola*, *atzavara*, *atzagaiada*, *horitzó*, *reguitzell*, *guitza*, *esbotzar*, *organitzar*, *martiritzar*, *Llàtzer*; — *ase*, *camisa*, *riquesa*, *bonesa*, *cosí*, *gosar*, *desar*, *refusar*, *matissar*, *mesada*.

S'escriu *s* en *enfonsar*, *endinsar* i els mots començats en *trans* (*transacció*, *transatlàntic*, *transigent*, etc.). Entre vocal, s'escriu *z* en un curt nombre de mots; entre altres, *trapezi*, *topazi*, *coriza*, *ozon*, *amazona*, *bizantí*, *rizòfag*, *paleozoic*, *azimut*.

Alguns d'aquests mots són erradament pronunciat per molts amb *s* sorda (*trapezi*, *topazi*, *zona*, *zebra*, *adhesió*, *centesimal*, *entusiasme*), i en canvi se senten algun cop pronunciat amb *s* sonora els mots *pressió*, *premissa*, *abscissa*, *dissoldre*, *dissolub* i d'altres.

Quan el so de *s* sonora ve darrera del so *g*, la combinació dels dos sons s'escriu *x*. Ex. : *exacte*, *examen*, *exaltar*, *exemple*, *exercici*, *exhalar*, *exhibir*, *exigir*, *exili*, *exòtic*, *exuberant*.

x — ix

20. La consonant que se sent en la segona síl·laba del mot *rauxa*, s'escriu *x* en general i *ix* darrera de les vocals *a*, *e*, *o* i *u* (però no del diftong *au*). Ex. : *xàfec*, *xamós*, *xanca*, *xarbotar*, *xarop*, *xerrar*, *xerès*, *xifra*, *xiprer*, *xiular*, *xoc*, *xopar*, *xuclar*, *ix*, *ixent*, *guix*, *guixa*, *disbauxa*, *Xauxa*, *clenxa*, *punxa*, *enxarpar*, *marxa*, *arxiu*, *escorxar*, *Elx*, *ponx*; — *caixa*, *madeixa*, *angoixa*, *maduixa*, *baix*, *deix*, *boix*, *gruix*, *aixecar*, *eixam*, *eixut*, *eixir*, *uixer*, *gruixut*, *esbiaixat*.

II

NOMS I ADJECTIUS — ARTICLE DEFINIT PRONOMS

a. Formes masculines i formes femenines de l'adjectiu.

21. La major part dels adjectius tenen, en el singular, dues formes : l'una és anomenada *masculina* i l'altra *femenina* (Per ex. : *vell* : *un home vell, una dona vella*). Els altres adjectius tenen, en el singular, una sola forma (Per ex., *jove* : *un home jove; una dona jove*). Els primers són anomenats adjectius de dues terminacions; els segons, adjectius d'una terminació.

22. En els adjectius de dues terminacions la forma femenina acaba sempre en *a*. Si la forma masculina acaba en *e* (*ample*) o en *o* (*flonjo*), llavors, canviant aquesta *e* o aquesta *o* en *a*, s'obté la forma femenina (*ampla, flonja*). En els altres adjectius de dues terminacions, per a obtenir la forma femenina, cal afegir la terminació *a* a la forma masculina (*car, cara*), la qual sofreix en alguns casos modificacions com és ara el canvi d'una *t* final en *d* (*mut, muda*), l'addició d'una *n* (*ple, plena*) o el guany o la pèrdua d'un accent (*tebi, tèbia; seriós, seriosa*). Exemples :

negre, negra; pobre, pobra; agre, agra; aspre, aspra; culte, culta; tendre, tendra; magre, magra; esquerre, esquerra; exacte, exacta; directe, directa; estricte, estricta; apte, apta; digne, digna; benigne, benigna; neutre, neutra; vague, vaga; còmode, còmoda; nostre, nostra; vostre, vostra; altre, altra; — guerxo, guerxa; fofo, foja; totxo, totxa; flonjo, flonja;

savi, sàvia; ordinari, ordinària; espontani, espontània; erroni, errònia; continu, contínua; ardu, àrdua; assidu, assídua; superflu, supèrflua; exigü, exigüa;

sec, seca; públic, pública; fred, freda; àcid, àcida; pròdig, pròdiga; xiroi, xiroia; mal, mala; mengivol, mengivola; aquell, aquella; prim, prima; màxim, màxima; pregon, pregona; xop, xopa; auster, austera; gris, grisa; cortès, cortesa; boirós, boirosa; net, neta; absolut, absoluta; lícit, lícita; convex, convexa; prolíx, prolíxa; baix,

baixa; moix, moixa; aqueix, aqueixa; — clar, clara; dur, dura; segur, segura; primer, primera.

balb, balba; dolç, dolça; fals, falsa; dens, densa; corb, corba; eixorc, eixorca; sord, sorda; llarg, llarga; ferm, ferma; etern, eterna; esquerp, esquerpa; fort, forta; fosc, fosca; trist, trista; aquest, aquesta; — alt, alta; esvelt, esvelta; sant, santa; profund, profunda; oblong, oblonga; blanc, blanca; exempt, exempta.

Molts adjectius acabats en *c* precedida d'una vocal canvien aquesta *c* en *g* davant de la terminació *a*. Ex. : *groc, groga; grec, grega; obac, obaga; manyac, manyaga; poruc, poruga; feixuc, feixuga; antic, antiga; amic, amiga; rònc, rònega; feréstec, feréstega; aràbic, aràbiga.*

Molts adjectius acabats en *t* precedida d'una vocal canvien aquesta *t* en *d* davant de la terminació *a*. Ex. : *adequat, adequada; fat, fada; polít, política; exquisit, exquisida; humit, humida; eixerit, eixerida; mut, muda; menut, menuda; geperut, geperuda; buit, buida.*

Un bon nombre d'adjectius acabats en *s* precedida d'una vocal, doblen aquesta *s* davant de la terminació *a*. Ex. : *gras, grassa; escàs, escassa; espès, espessa; exprés, expressa; massís, massissa; bellugadís, bellugadissa; estantís, estantissa; gros, grossa; ros, rossa; rus, russa; suís, suïssa.*

Les formes femenines dels adjectius *boig, roig, lleig, mig*, són *boja, roja, lletja, mitja*; les dels adjectius *inic, oblic, propinc, ventríloc*, són *iniqua, obliqua, propinqua, ventríloqua*; les de *nul, tranquil* són *nul·la, tranquil·la* (o *tranquilla*).

Els adjectius plans acabats en *leg* fan el femení en *loga*. Ex. : *anàleg, anàloga*. Però : *sacríleg, sacrílega*.

Els adjectius terminats en *au, eu, iu, ou*, canvien generalment la *u* en *v* davant de la terminació *a*. Ex. : *blau, blava; esclau, esclava; jueu, jueva; meu, meva; viu, viva; actiu, activa; efectiu, efectiva; alternatiu, alternativa; nou, nova; tou, tova; còncau, còncava*. En la majo-

ria dels adjectius en *eu*, la forma femenina acaba en *ea*; en un curt nombre d'adjectius en *eu*, *iu*, acaba en *eua*, *iuu*. Ex. : *europèu, europea; plebeu, plebea; hebreu, hebrea; ateu, atea; garneu, garneua; geliu, geliua*.

En els adjectius acabats en una vocal forta, les formes femenines acaben en *na*. Ex. : *pla, plana; sa, sana; bla, blana; va, vana; ple, plena; fi, fina; bo, bona; bru, bruna; mitjà, mitjana; tardà, tardana; italià, italiana; sobirà, sobirana; serè, serena; amè, amena; aliè, aliena; sisè, sisena; marí, marina; gegantí, gegantina; genuí, genuïna; barceloní, barcelonina; rodó, rodona; bufó, bufona; parió, pariona; oportú, oportuna; comú, comuna; dejú, dejuna*. Les úniques excepcions són *cru, nu*, les formes femenines dels quals són *crua, nua*.

23. Els adjectius d'una sola terminació són :

Els terminats en *a*. Ex. : *agrícola, hipòcrita, entusiasta, nòmada, belga*.

La major part dels terminats en *e*. Ex. : *amable, notable, probable, feble, indeleble, possible, increïble, traduïble, reductible, submergible, doble, noble, soluble, voluble, jove, rude, lliure, alegre, salvatge, mediocre, terrestre, eqüestre, lacustre, simple, insigne, enorme, inerm, bimembre, multiforme, bilingüe, exsangüe, unànime, cèlebre, fúnebre*.

Els terminats en *aç, iç* i *oç*. Ex. : *capaç, audaç, feliç, atroç, feroç, precoç*.

La major part dels terminats en *al, el* i *il*. Ex. : *igual, natural, principal, real, reial, lleial, comtal, filial, triomfal, actual, fidel, cruel, rebel, humil, subtil, civil, vil, hostil, fàcil, volàtil, debil, estèril, mòbil, dòcil, útil, dúctil*.

La major part dels terminats en *ar* i els terminats en *erior*. Ex. : *circular, regular, peninsular, vulgar, escolar, perpendicular, superior, inferior, anterior*. Així mateix *millor, pitjor, major, menor, tricolor, multicolor, unicolor*.

La major part dels acabats en *ant* i *ent*. Ex. : *abundant, constant, elegant, pesant, tibant, semblant, amargant,*

fatigant, incessant, ignorant, innocent, absent, clement, evident, fervent, freqüent, inconscient, avinent, coherent, vehement, equivalent, vistent, rabent, bullent, exigent, intransigent. — Hi ha, però, un nombre bastant considerable d'adjectius en *ent* de dues terminacions: *atent, content, cruent, lent, calent, dolent, valent, corpulent, feculent, fraudulent, macilent, pulverulent, purulent, somnolent, succulent, violent, virulent.*

Els adjectius *gran, suau, breu, lleu, greu, afí, sublim, mat, miop, nívol, màrtir, púber, àrab, partícip* i algun altre.

Són vulgars formes com *bullenta, coenta, lluenta, pudenta, roenta, amarganta, tibanta, picanta*, així com *feliça, capaça, iguala*. Són incorrectes les formes femenines *cortès* i *comú*.

b. Noms masculins i noms femenins.

24. En català els noms es divideixen en dues categories, *noms masculins* i *noms femenins*, segons que, en adjuntar-los un adjectiu de dues terminacions, aquest revesteix la forma masculina o la forma femenina. Diem, en català, *un armari vell, el braç dret, l'oncle malalt*; diem, en canvi, *una taula vella, la cama dreta, la tia malalta*: els noms com *armari, braç, oncle*, són noms masculins; els noms com *taula, cama, tia*, són noms femenins.

25. A la majoria de noms masculins de persona (*amo, oncle, cuiner*) i a alguns noms masculins d'animal (*cavall, porc, gat*) corresponen noms femenins d'igual significació, amb la sola diferència de designar-se amb ells els individus de sexe femení * (*mestressa, tia, cuinera; egua, truja, gata*).

*A vegades el femení ha agafat significacions que no té el masculí, per ex. *minyona*, femení de *minyó*. És freqüent d'emprar femenins com *metgessa, generala*, etc. designant la muller d'un *metge*, d'un *general*, etc.

En la gran majoria dels casos, el nom femení és igual al nom masculí corresponent més la terminació *a*, la forma del nom masculí presentant davant d'aquesta terminació les mateixes modificacions que presenta la forma masculina d'un adjectiu de dues terminacions

davant de la terminació *a* de la seva forma femenina (V. § 22). Exemples :

sogre, sogra; fillastre, fillastra; mestre, mestra; deixeble, deixeblla; alumne, alumna; avi, àvia; vidu, vídua; noi, noia; fill, filla; fillol, fillola; parent, parenta; nèt, nêta; gat, gata; espòs, esposa; marquès, marquesa; senyor, senyora; jardiner, jardinera; nebot, neboda; cunyat, cunyada; gos, gossa; ós, óssa; germà, germana; cosí, cosina; lleó, lleona. Notem : *llop, lloba; serf, serua; hereu, hereua* o *hereva; romeu, romeua* o *romeva; orfe, òrfena.*

Alguns femenins es formen dels masculins corresponents afegint a aquests el sufix *essa*. Ex. : *comte, comtessa; duc, duquessa; baró, baronessa; sastre, sastressa; abat, abadessa; sacerdot, sacerdotessa; poeta, poetessa; hoste, hostessa; déu, deessa.* — Hom diu *geganta* i *gegantessa, mestra* i *mestressa, priora* i *prioressa, doctora* i *doctoresa.*

Notem : *rei, reina; heroi, heroïna; gall, gallina; emperador, emperadriu; actor, actriu; institutor, institutriu; príncep, princesa.*

Alguns cops el nom femení revesteix la mateixa forma que el nom masculí corresponent : *gallinaire, cantaire, captaire, etc., artista, florista, modista, etc.*

No és molt freqüent que els dos noms masculí i femení siguin dos noms de radical diferent. Ex. : *home, dona; marit, muller; pare, mare; oncle, tia; gendre, nora; cavall, egua; ase, somera; boc, cabra; porc, truja; marrà, ovella; toro, vaca.*

Un mateix nom, masculí o femení, serveix molt sovint per a anomenar indistintament els mascles i les femelles d'una mateixa espècie. Ex. : *rossinyol, pinsà, masculins; cadenera, oreneta, femenins.* En aquest cas, quan hom vol distingir el mascle de la femella, hom posposa respectivament al nom els mots *mascle* i *femella*. Ex. : *un rossinyol mascle, un rossinyol femella.*

26. Hi ha noms de cosa que trobem usats, adés com a masculins, adés com a femenins. En alguns d'aquests noms els dos gèneres corresponen a accepcions distintes; tals són *llum, son, fi, ordre, vall, planeta*. Quan no és així, es considera, en

general, solament correcte un sol dels dos gèneres, per ex., el masculí en *corrent, costum, senyal, llegum*, el femení en *calor, gla, anàlisi*. Però, excepció principal: *el mar i la mar*, amb idèntica significació. Ex.: *La llum del sol. Un llum d'oli. Fer-se passar la son. Tenir el son fort. El principi i la fi. El fi justifica els mitjans. Ordre alfabètic. Una corba de segon ordre. Ordres religioses. Obeir una ordre. La vall d'Aran. Envoltar el campament d'un vall. El planeta Mart. La planeta d'una persona. Un corrent d'aire. Es el costum del país. Els senyals són de pluja. Fer bullir els llegums. Transmissió de la calor. Anàlisi química.* Els noms abstractes en or masculins (*valor, candor, error, etc.*), es troben algun cop usats en la llengua literària com a femenins.

c. Les formes del plural.

27. El plural dels noms i dels adjectius termina sempre en s. En general, és igual al singular més aquesta s. Exemples:

roure, roures; centre, centres; metre, metres; segle, segles; home, homes; ciri, ciris; avi, avis; carro, carros; toro, toros; zero, zeros; ritu, ritus; tribu, tribus; noi, nois; bou, bous; adob, adobs; bec, becs; fred, freds; catàleg, catàlegs; baix, baixos; raig, raigs; pal, pals; pell, pells; ram, rams; nen, nens; codony, codonys; clap, claps; cor, cors; altar, altars; càntir, càntirs; paret, parets; bulb, bulbs; folc, folcs; golf, golfs; tumult, tumults; tomb, tombs; triomf, triomfs; camp, camps; cranc, crancs; sumand, sumands; sang, sangs; pont, ponts; torb, torbs; arc, arcs; record, records; erm, erms; carn, carns; serp, serps;

ample, amples; jove, joves; nostre, nostres; altre, altres; tebi, tebis; flonjo, flonjos; exigü, exigües; sec, secs; àvid, àvids; anàleg, anàlegs; roig, roigs; reial, reials; novell, novells; prim, primos; gran, grans; ferreny, ferrenys; xop, xops; car, cars; clar, clars; petit, petits; alt, alts; exempt, exempts; blanc, blancs; profund, profunds; oblong, oblongs; eloqüent, eloqüents; superb, superbs; covard, covards; ferm, fermos; esquerp, esquerps; fort, forts.

Quan el singular acaba en *a*, el plural acaba en *es*.
Exemples :

rosa, roses; taula, tàules; alzina, alzines; dona, dones; noia, noies; dia, dies; problema, problemes; — vaca, vaques; oca, oques; forca, forques; osca, osques; — figa, figues; eruga, erugues; berruga, berrugues; boga, bogues; — plaça, places; força, forces; esperança, esperances; prometença, prometences; — pluja, pluges; truja, truges; esponja, sponges; platja, platges; — pasqua, pasqües; llengua, llengües; egua, egües; llegua, llegües;

ampla, amples; tèbia, tèbies; sorda, sordes; bona, bones; serena, serenes; blava, blaves; baixa, baixes; — seca, seques; blavenca, blavenques; eixorca, eixorques; — groga, grogues; feixuga, feixugues; anàloga, anàlogues; — dolça, dolces; — roja, roges; lletja, lletges; flonja, flonges; — obliqua, obliqües; iniqua, iniquies; ambigua, ambigües; exigua, exigües.

Notem que els adjectius en *e* de dues terminacions (Ex. : *ample, ampla*) tenen una sola forma en el plural (*amples*).

En els noms i en els adjectius acabats en una vocal forta, el plural termina generalment en *ns*. Exemples :

pa, pans; mà, mans; volcà, volcans; capità, capitans; degà, degans; bacallà, bacallans; bé, béns; be, bens; fre, frens; ble, blens; pi, pins; camí, camins; jardí, jardins; escorpí, escorpins; cosí, cosins; padri, padrins; garrí, garrins; colomí, colomins; tro, trons; carbó, carbons; ronyó, ronyons; tauró, taurons; horitzó, horitzons; cançó, cançons; raó, raons; ració, racions; acció, accions; pressió, pressions; adhesió, adhesions; reflexió, reflexions; religió, religions; tribú, tribuns;

bla, blans; sa, sans; tardà, tardans; ple, plens; serè, serens; setè, setens; fi, fins; rodó, rodons; oportú, oportuns; comú, comuns.

Solament dos adjectius no prenen la *n* davant de la terminació *s* : *cru* i *nu* (plurals : *crus, nus*). En canvi,

són en gran nombre els noms en vocal forta que formen el plural afegint una *s* al singular. Ex. : *mamà, papà, manrà, tarannà, lilà, xa, sofà, boà, lilà, cafè, te, mercè, oboè, fe* (femení), *clixé, consomé, puré, peroné, ximpanzé, jaqué, quinqué, matiné, pagaré, bisturi, espahí, esquí, huri, dominó, fricandó, landó, tortó, ambigú, bambú, caixú, grisú, menú, tissú*. Així mateix els noms de les lletres (*a, be, ce, etc.*), els noms de les notes musicals (*do, re, etc.*), els mots invariables usats com a noms (*perquè, sí, però, no, etc.*).

Els noms masculins aguts acabats en *s, ç, x*, prenen en el plural la terminació *os*, davant de la qual un nombre considerable dels acabats en *s* precedida d'una vocal doblen aquesta *s*. Exemples :

as, asos; gas, gasos; cas, casos; mas, masos; gimnàs, gimnasos; mes, mesos; pes, pesos; tres, tresos; arnès, arnesos; marquès, marquesos; pis, pisos; avis, avisos; sis, sisos; permís, permisos; ús, usos; abús, abusos; pols, polsos; vals, valsos; curs, cursos; vers, versos; — nas, nassos; pas, passos; compàs, compassos; domàs, domassos; matalàs, matalassos; sedàs, sedassos; canemàs, canemassos; fracàs, fracassos; interès, interessos; accés, accessos; progrés, progressos; revés, revessos; través, travessos; vernís, vernissos; tapis, tapissos; pedrís, pedrissos; cos, cossos; ós, óssos; os, ossos; tros, trossos; gos, gossos; arròs, arrossos; terròs, terrossos; embús, embussos; barnús, barnussos;

braç, braços; jaç, jaços; pedaç, pedaços; adreç, adreços; arboç, arboços; lluç, lluços; esforç, esforços; esquinç, esquinços;

reflex, reflexos; crucifix, crucifixos; — calaix, calaixos; llangardaix, llangardaixos; bastaix, bastaixos; peix, peixos; greix, greixos; esqueix, esqueixos; eix, eixos; guix, guixos; boix, boixos; gruix, gruixos; — despatx, despatxos; esquitx, esquitxos.

En els adjectius tenim anàlogament :

ras, rasos; gris, grisos; cortès, cortesos; precís, pre-

cisos; concís, concisos; seriós, seriosos; curós, curosos; pluviós, pluviolos; difús, difusos; fals, falsos; dens, densos; divers, diversos; — gras, grassos; escàs, escassos; las, lassos; espès, espessos; massís, massissos; estantís, estantissos; malaltís, malaltissos; gros, grossos; ros, rossos; esmús, esmussos; rus, russos; suís, suïssos;

audac, audaços; feliç, feliços; atroç, atroços; precoç, precoços;

convex, convexos; perplex, perplexos; fix, fixos; prolix, prolixos; ortodox, ortodoxos; — baix, baixos; moix, moixos; coix, coixos; fluix, fluixos; aqueix, aqueixos; mateix, mateixos.

En els adjectius en *ç* les formes femenines del plural terminen en *es* : *un home feliç, una dona feliç, homes feliços, dones felices.*

Els noms masculins acabats en *sc*, *st* o *xt* prenen en el plural una *s* o la terminació *os*. Ex. : *bosc, boscs* o *boscós*; *gust, gusts* o *gustos*; *pretext, pretextes* o *pretextos*. Anàlogament, en els adjectius : *fresc, frescs* o *frescos*; *trist, trists* o *tristos*; *aquest, aquests* o *aquestos*.

Alguns noms masculins acabats en *g* pronunciada *tx* admeten en el plural formes terminades en *jos* o *ljos* (*faig, fajos*; *passeig, passejos*; *desig, desiljos*), però són preferibles les formes en *gs* (*faiigs, passeigs, desigs*).

Els noms terminats en *s*, *ç* o *x* no prenen la terminació *os* si són plans, esdrúixols o femenins : els en *ç* i els en *x* prenen, en l'escriptura, la terminació *s*; els en *s* s'escriuen igual en el plural que en el singular : *la falç, les falçs*; *l'índex, els índexs*; *un llapis, dos llapis*; *l'òmnibus, els òmnibus*; *la pols, les pols*.

Són també invariables *dilluns, dimarts, dijous, temps, jons, plus*. *Esfinx* fa. en el plural, *esfinxs*

d — Article definit

28. - L'article masculí és *el* en singular, *els* en plural.
Ex. : *el món, el llibre, els llibres, els arbres.*

Davant d'un mot començat en vocal o *h*, *el* és reemplaçat per *l'*. Ex. : *l'aire, l'ocell, l'home, l'hivern.*

Els articles *el* i *els* es contreuen amb les preposicions *a*, *de* i *per*; les contraccions són *al*, *als*, *del*, *dels*, *pel*, *pels*. Ex. : *Escriu al mestre. | No diguis res als amics. | El llibre del pare. | Les branques dels arbres. | Passaven pel carrer. | Corria pels caminals. Però : Escriu a l'avi. | El llibre de l'oncle. | Passen per l'altre carrer.*

Una altra forma de l'article masculí és *lo* (plural *los*), usat encara en molts parlars catalans. A Barcelona no s'usa sinó en alguna frase estereotipada (*Per lo senyal de la Santa Creu...*) i se sent encara sovint darrera de *tot*. Ex. : *Tot lo dia* (al costat, però, de *Tot el dia*).

L'article femení és *la* en singular, *les* en plural. Ex. : *la terra, la casa, les cases, les ungles.*

Davant d'un mot començat en vocal o *h*, *la* es reemplaçat per *l'*. Ex. : *l'aigua, l'escola, l'opinió, l'ungla, l'herba.* Però si el mot següent comença en *i* o en *u* febles precedides o no d'una *h*, hom empra de preferència la forma *la*. Ex. : *la idea, la hipotenusa, la unió, la humanitat.* També s'usa la forma *la* en els casos, rars, en què la pronunciació ho exigeix : *és la una, la ira, la host, la e i la o*, així com en *la anormalitat, la asimetria*, etc. (diferenciats, així, de *la normalitat, la simetria*, etc.).

e — Adjectius dits determinatius

29. Els adjectius esmentats a continuació són els anomenats habitualment *adjectius determinatius*, - els quals solen dividir-se en *possessius*, *demonstratius*, *interrogatius*, *relatius*, *numerals* (cardinals, ordinals, etc.) i *indefinites* (numerals, quantitatives i altres), — tots els altres adjectius essent denominats *adjectius qualificatius*.

I. Els adjectius possessius són : *meu, teu, seu, nostre, vostre* (femenins : *meva, teva, seva, nostra, vostra*) i l'arcaic *llur* (que pot usar-se en lloc de *seu* significat d'ells o d'elles : en lloc de *Aquests homes i els seus fills* pot dir-se *Aquests homes i llurs fills*; però no pot dir-se *En Pere i llurs fills*). En lloc de *el meu, el teu, el seu* anteposats a un nom (Ex. : *el meu pare, la teva germana*) poden usar-se els possessius inaccentuats *mon, ton, son*, les formes femenines dels quals són *ma, ta, sa* (pl. m. *mos, tos, sos*; pl. f. *mes, tes, ses*) : *mon pare, ta germana*,

II. Els adjectius demostratius són *aquest, aqueix, aquell* (femenins : *aquesta, aqueixa, aquella*). Equivalents a *aquest* i *aqueix* són *est* i *eix*. En l'estil epistolar convindria conservar la distinció que feien els antics entre *aquest* i *aqueix* : per exemple, en una lletra d'un que és a Barcelona a un que és a Girona, *aquesta ciutat* voldria dir *Barcelona*, *aqueixa ciutat* voldria dir *Girona*.

III. L'adjectiu interrogatiu és *quin* (femení *quina*). Ex. : *Quin dia tornareu?* | *Digueu-me quin dia tornareu*. Notem l'ús d'aquest adjectiu en les exclamacions : *Quin soroll!* | *Quina casa més alta!* L'adjectiu numeral i quantitatiu *quant* (V. § 29-VI) és també un adjectiu interrogatiu (V. § 71).

IV. L'adjectiu relatiu és *qual*. Ex. : *Tres mil pesetes, la qual suma lliurareu al meu amic* (V. § 78).

V. Els numerals cardinals són : *un, dos, tres, quatre, cinc...*, *vint, vint-i-un, vint-i-dos...*, *trenta, trenta-un...*, *quaranta, quaranta-un...*, *cent, cent un...*, *dos-cents...*, *tres-cents...*, *mil...* *dos mil...* Hi ha encara les locucions numerals *un centenar de, un miler de, un milió de, una dotzena de, una vintena de, una grossa de*, etc. Ex. : *Un quilòmetre.* | *Dos homes.* | *Vint-i-quatre dies.* | *Un miler de caixes.* | *Un milió de soldats.* | *Una dotzena d'ous.*

Els numerals *un, dos* i *cents* tenen un femení : *una, dues, centes*. Ex. : *Una tona.* | *Dues tones.* | *Vint-i-dues vaques.* | *Quatre-centes caixes.* Davant de noms com *molls*,

pantalons, calçotets, tisores, pinces, ulleres, calces, quan, malgrat llur forma de plural, designen un sol objecte, el numeral *un* revesteix les formes *uns, unes*. Ex. : *uns molls, unes tisores*.

Els numerals cardinals són emprats sovint significant *primer, segon, terç o tercer, quart, cinquè, sisè... vintè, vint-i-unè...* (adjectius de dues terminacions que hom anomena *numerals ordinals*). En aquest cas el numeral cardinal es posposa al nom i adopta sempre la seva forma masculina, i *un* és reemplaçat per *u*. Ex. : *Alfons tretze*. | *Capitol divuit*. | *El dia quinze de juny* o *El quinze de juny*. | *El vint-i-u de setembre*. | *El quilòmetre u*. | *El quilòmetre dos*.

Exemples de numerals esdevinguts noms : *Un tres de copes*. | *D'aquest joc, n'han tret els vuits i els nous*. | *Les xifres amb què s'escriu el nombre cent quatre són un u, un zero i un quatre*. — Usats com a substantius, els mots *terç* (no *tercer*), *quart, cinquè, sisè*, etc. designen cadascuna de les parts que resulten de dividir un tot en tres, quatre, cinc, sis, etc. parts iguals. Ex. : *El quart de vint és cinc*. | *Un cinquè del seu pes*. | *La fracció cinc vint-i-dosens* (no *vint-i-dosaus*, com diuen alguns).

VI. — Serveixen per a fer indicacions sobre el nombre dels individus designats per un nom o sobre la quantitat d'una cosa no comptable designada per un nom, sense, però, precisar-los, els següents mots (dits *numerals o quantitius indefinits*) : — *quants quantes, tants tantes, molts moltes, pocs poques, alguns algunes, gaires, bastants, cap* (numerals); — *quant quantia, tant tanta, molt molta, poc poca, gaire, bastant* (quantitius); — *prou, massa, força, més, menys que* (numerals o quantitius); — i un bon nombre de conjunts com *un munt de, una pila de, una munió de, un grapat de, un ramat de, una colla de, un raig de, un reguitzell de* (numerals); — *un poc de, una mica de, un xic de, gota de, mica de, gens de* (quantitius). Exemples :

Té molts fums, moltes pretensions. | *Té pocs amics, poques amigues*. | *No hi veig gaires probabilitats d'exil*. | *Encara té algunes pessetes*. | *No tinc cap ganes de fer-ho*.

| *Amb prou feines.* | *Fes-li força reverències.* | *Dóna-li més diners.* | *Que vegades t'ho he dit!* | *Un grapat d'anys.* | *Una pila de vegades.* | *Un reguitzell d'insults.*

Ha begut molt vi, molta aigua. | *Té poc aguant, poca resistència.* | *No en traurà gaire profit.* | *Posa-hi força sal, més sal.* | *Has menjat massa pa.* | *Que paciència es necessita!* | *No tinc gens de pa.* | *No té gota de vergonya.*

Alguns d'aquests adjectius (sobretot *bastant*) poden adjuntar-se al nom per mitjà de la preposició *de*. Ex. : *molt d'oli, bastant d'aigua.*

Els mots *prou, massa i força*, emprats com a numerals, poden reemplaçar-se per *prou, masses i forces*, sobretot quan s'usen no adjuntats al nom al qual es refereixen. En canvi, en lloc de *alguns, algunes*, pot dir-se *algun, alguna*. Ex. : *Encara li resta algun amic.*

VII. *tot, tota, tots, totes*. Ex. : *Tot l'hivern ha fet mal temps.* | *Totes aquestes cases pertanyen al meu pare.* | *Tot home és mortal.* | *Tota falta mereix càstig.*

cada (invariable), *cadascun, cadascuna*. Ex. : *Cada home havia de portar un fusell.* | *Cada vegada queia.* | *Cadascun d'ells* (o *Cada un d'ells*). | *Dóna'n dos a cadascuna* (o *a cada una*).

mateix, mateixa, mateixos, mateixes. Ex. : *Avui porta el mateix vestit que ahir.* | *Els vostres drets i els meus són els mateixos.* | *El seu pare mateix l'ha acusat.* — Cal evitar l'ús que es fa del mot *mateix* per a evitar repeticions : *La importància del fet i de totes les circumstàncies que concorregueren al mateix* (correcte : *que hi concorregueren*).

altre, altra, altres. Ex. : *Deixa'm l'altre llibre.* | *No els vull, aquests guants : els altres són millors.* | *Torna un altre dia.* | *Vés-hi una altra vegada.* | *Aquests no m'agraden : ensenya-m'è'n d'altres.* — Cal evitar l'ús del mot *demés* per *altres*; en lloc de *els demés* cal dir *els altres* o *tots els altres*; en lloc de *demés* cal dir *tots altres* : *En Pere i en Miquel van comparèixer a les vuit, i els altres*

(o tots els altres), a les nou. | *Calç, guix i tots altres materials de construcció.*

tal, tals. Ex. : *Tal pare, tal fill.* | *Us el tornem tal com ens el vau deixar.* | *Segons que el mot acabi en tal o tal consonant* (no : *en tal o qual consonant*). *Qual* contraposat a *tal* és solament admissible en l'expressió *tal qual*. *Qualsevol.* Ex. : *Pots venir qualsevol dia.* | *Tracem un triangle qualsevol.* | *Qualsevol que fossin les seves pretensions.*

Hi ha alguns adjectius com *cert, diferents*, que s'usen, adés com a adjectius qualificatius (*Es una cosa certa.* | *Són coses diferents*), adés com adjectius determinatius. (*M'ha dit una certa cosa que m'ha fet molta gràcia.* | *Li ho hem dit diferents vegades*). Cal evitar l'ús de *varis, varies* com a adjectiu determinatiu. Ex. : *L'hem trobat varies vegades.* (Cal dir *diferents vegades, diverses vegades o algunes vegades*).

/ . — Pronoms

30. Els pronoms (mots que serveixen, com els noms, per a designar els éssers o les coses sense, però, anomenar-los) són : *jo, mi, tu, vós, nosaltres, vosaltres, ell, ella, ells, elles, si* (dits personals); *aquest, aqueix, aquell* (demostratius), *qui* (interrogatiu i relatiu), *algú, ningú, cadascú, un hom, tothom, altri, qualsevol* (indefinites). Ex. : *Parlaven de mi.* | *Hi aniran sense tu.* | *Has vist la Maria?* — *Ara acabo de parlar amb ella.* | *Aquest* (assenyalant una persona) *és el germà d'en Pere.* | *Algú t'ho ha dit.* | *No ha vingut ningú.* | *Cadascú portarà el seu menjar.* | *Respecteu el bé d'altri.* | *Tothom ho sap.* | *Qui hi ha?*

D'altres pronoms (dits neutres) són : *això, allò* (demostratius), *què* (interrogatiu i relatiu), *quelcom, res, altre, tot* (indefinites). Ex. : *No diguis això.* | *Què vols?* | *No tinc res.* | *Tot m'és igual.* | *No ha fet altre que plorar tota l'estona.*

Ultra aquests pronoms forts o accentuats, hi ha els pronoms febles : *que* (relatiu) i els estudiats en els §§ 43 i següents.

III

VERBS

31. Els verbs catalans es divideixen en tres conjugacions : pertanyen a la primera conjugació els verbs que tenen l'infinitiu terminat en *ar* (Ex. : *cantar*); a la segona, els que tenen l'infinitiu terminat en *er* o *re* (Ex. : *voler*, *témer*, *perdre*); i a la tercera els que tenen l'infinitiu terminat en *ir* (Ex. : *servir*). Els verbs *dir* i *dur* s'inclouen en la segona.

a. Verbs models.

1 ^a conjugació	2 ^a conjugació	3 ^a conjugació
I. <i>cantar</i>	II a. <i>perdre</i> II b. <i>témer</i>	III a. <i>servir</i> III b. <i>dormir</i>

INFINITIU

<i>cantar</i>	<i>perdre témer</i>	<i>servir</i>
---------------	---------------------	---------------

GERUNDI

<i>cantant</i>	<i>perdent</i>	<i>servint</i>
----------------	----------------	----------------

INDICATIU PRESENT

<i>canto</i>	<i>perdo</i>	<i>serveixo</i>	<i>dormo</i>
<i>cantes</i>	<i>perds</i>	<i>serveixes</i>	<i>dorms</i>
<i>cantia</i>	<i>perd</i>	<i>serveix</i>	<i>dorm</i>
<i>cantem</i>	<i>perdem</i>	<i>servim</i>	<i>dormim</i>
<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>
<i>canten</i>	<i>perden</i>	<i>serveixen</i>	<i>dormen</i>

SUBJUNTIU PRESENT

<i>canti</i>	<i>perdi</i>	<i>serveixi</i>	<i>dormi</i>
<i>cantis</i>	<i>perdis</i>	<i>serveixis</i>	<i>dormis</i>
<i>canti</i>	<i>perdi</i>	<i>serveixi</i>	<i>dormi</i>
<i>cantem</i>	<i>perdem</i>	<i>servim</i>	<i>dormim</i>
<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>
<i>cantin</i>	<i>perdin</i>	<i>serveixin</i>	<i>dormin</i>

IMPERATIU

<i>canta</i>	<i>perd</i>	<i>serveix</i>	<i>dorm</i>
<i>canti</i>	<i>perdi</i>	<i>serveixi</i>	<i>dormi</i>
<i>cantem</i>	<i>perdem</i>	<i>servim</i>	<i>dormim</i>
<i>canteu</i>	<i>perdeu</i>	<i>serviu</i>	<i>dormiu</i>
<i>cantin</i>	<i>perdin</i>	<i>serveixin</i>	<i>dormin</i>

INDICATIU IMPERFET

<i>cantava</i>	<i>perdia</i>	<i>servia</i>
<i>cantaves</i>	<i>perdies</i>	<i>servies</i>
<i>cantava</i>	<i>perdia</i>	<i>servia</i>
<i>cantàvem</i>	<i>perdiem</i>	<i>servíem</i>
<i>cantàveu</i>	<i>perdieu</i>	<i>servíeu</i>
<i>cantaven</i>	<i>perdien</i>	<i>servien</i>

SUBJUNTIU IMPERFET

<i>cantés</i>	<i>perdés</i>	<i>servís</i>
<i>cantéssis</i>	<i>perdessis</i>	<i>servíssis</i>
<i>cantés</i>	<i>perdés</i>	<i>servís</i>
<i>cantéssim</i>	<i>perdéssim</i>	<i>servíssim</i>
<i>cantéssiu</i>	<i>perdéssiu</i>	<i>servíssiu</i>
<i>cantessin</i>	<i>perdessin</i>	<i>servíssin</i>

INDICATIU PERFET

<i>canti</i>	<i>perdí</i>	<i>serví</i>
<i>cantares</i>	<i>perderes</i>	<i>servíres</i>
<i>cantà</i>	<i>perdé</i>	<i>serví</i>
<i>cantàrem</i>	<i>perdérem</i>	<i>servírem</i>
<i>cantàreu</i>	<i>perdéreu</i>	<i>servíreu</i>
<i>cantaren</i>	<i>perderen</i>	<i>servíren</i>

PARTICIPI PASSAT

<i>cantat</i>	<i>perdut</i>	<i>servit</i>
<i>cantada</i>	<i>perduda</i>	<i>servida</i>
<i>cantats</i>	<i>perduts</i>	<i>servits</i>
<i>cantades</i>	<i>perduades</i>	<i>servides</i>

INDICATIU FUTUR

<i>cantaré</i>	<i>perdré</i>	<i>temeré</i>	<i>serviré</i>
<i>cantaràs</i>	<i>perdràs</i>	<i>temeràs</i>	<i>serviràs</i>

<i>cantarà</i>	<i>perdrà</i>	<i>temerà</i>	<i>servirà</i>
<i>cantarem</i>	<i>perdrem</i>	<i>temerem</i>	<i>servirem</i>
<i>cantareu</i>	<i>perdreu</i>	<i>temereu</i>	<i>servireu</i>
<i>cantaran</i>	<i>perdran</i>	<i>temeran</i>	<i>serviran</i>

CONDICIONAL PRESENT

<i>cantaria</i>	<i>perdrìa</i>	<i>temeria</i>	<i>serviria</i>
<i>cantaries</i>	<i>perdrìes</i>	<i>temeries</i>	<i>serviries</i>
<i>cantaria</i>	<i>perdrìa</i>	<i>temeria</i>	<i>serviria</i>
<i>cantariem</i>	<i>perdrìem</i>	<i>temeriem</i>	<i>serviriem</i>
<i>cantariem</i>	<i>perdrìem</i>	<i>temeriem</i>	<i>serviriem</i>
<i>cantariem</i>	<i>perdrìem</i>	<i>temeriem</i>	<i>serviriem</i>

32. Tots els verbs de la primera conjugació, llevat *anar* i *estar*, es conjuguen segons el model I. Però els verbs terminats en *gar*, *car*, *jar*, *çar*, *guar* i *quar* canvien *g*, *c*, *j*, *ç*, *gu* i *qu* en *gu*, *qu*, *g*, *c*, *gü* i *qü* davant de les terminacions que comencen en *e* o *i* :

pagar : - ind. pres. *pagó*, *pagues*, *pagà*, *paguem*, *pagueu*, *paguen*; — subj. pres. *pagui*, *paguis*, *pagui*, *paguem*, *pagueu*, *paguin*; — imper. *pagà*, *pagui*, *paguem*, *pagueu*, *paguin*; — subj. imperf. *pagués*, *paguessis*, *pagués*, *paguéssim*, *paguéssiu*, *paguessin*; — ind. perf. *pagui*, *pagares*, etc.

tocar : - ind. pres. *toco*, *toques*, *toca*, *toquem*, *toqueu*, *toquen*; — subj. pres. *toqui*, *toquis*, *toqui*, *toquem*, *toqueu*, *toquin*; — imper. *toca*, *toqui*, *toquem*, *toqueu*, *toquin*; — subj. imperf. *toqués*, *toquessis*, *toqués*, *toquéssim*, *toquéssiu*, *toquessin*; — ind. perf. *toqui*, *tocares*, etc.

pujar : - ind. pres. *pujo*, *pujes*, *puja*, *pugem*, *pugeu*, *pujen*; — subj. pres. *puji*, *pujis*, *puji*, *pugem*, *pugeu*, *pujin*; — imper. *puja*, *puji*, *pujem*, *pugeu*, *pujin*; — subj. imperf. *pujés*, *pujessis*, *pujés*, *pujéssim*, *pujéssiu*, *pujessin*; — ind. perf. *puji*, *pujares*, etc.

començar : - ind. pres. *començo*, *comences*, *comença*, *comencem*, *comenceu*, *comencen*; — subj. pres. *comenci*, *comencis*, *comenci*, *comencem*, *comenceu*, *comencin*; — imper. *comença*, *comenci*, *comencem*, *comenceu*, *comencin*;

— subj. imperf. *comencés, comencassis, comencés, comencéssim, comencéssiu, comencassin*. — ind. perf. *comenci, començares*, etc.

obliquar : - ind. pres. *obliquo, obliques, obliqua, obliquem, obliquieu, obliquen*; — subj. pres. *obliqui, obliquis, obliqui, obliquem, obliquieu, obliquin*; — imper. *obliqua, obliqui, obliquem, obliquieu, obliquin*; — subj. imperf. *obliqués, obliquéssis, obliqués, obliquéssim, obliquéssiu, obliquéssin*; — ind. perf. *obliquí, obliquares*, etc.

S'escriu una dièresi sobre la *i* de les terminacions *i, is, in* en els verbs el radical dels quals acaba en una vocal (com en els verbs *crear, estudiar*), la qual és suprimida quan és una *i* semivocal (ço és una *i* intervocàlica, com en el verb *esglaiar*); quan aquesta vocal és una *u* semivocal (ço és una *u* intervocàlica o precedida de *g* o *q*, com en els verbs *creuar, enaiguar, obliquar*), aquelles terminacions s'escriuen sense dièresi : *crear* : *crei, creïs, creïn*; *estudiar* : *estudiï, estudiïs, estudiïn*; *lloar* : *lloi, lloïs, lloïn*; *suar* : *suï, suïs, suïn*; *esglaiar* : *esglaiï, esglaiïs, esglaiïn*; — *creuar* : *creui, creuis, creuin*; *obliquar* : *obliqui, obliquis, obliquin*.

33. La major part dels verbs de la tercera conjugació es conjuguen segons el model III a; però en els verbs el radical dels quals acaba en una vocal (Ex. : *trair, obeir, oir, traduir*) s'escriu una dièresi sobre la *i* d'algunes de les terminacions que comencen en *i*.

Exemple :

trair : - ger. *traint*; — ind. pres., subj. pres. i imper. *traïm, traïu...*; — ind. imperf. *traïa, traïes, traïa, traïem, traïeu, traïen*; — subj. imperf. *traïs, traïssis, traïs, traïssim, traïssiu, traïssin*; — ind. perf. *traí, traïres, traí, traïrem, traïreu, traïren*; — pp. *traït, traïda* — futur *traïré*, etc.; — condicional *traïria*, etc.

b. Infinitiu.

34. Els verbs en *er* accentuat són molt pocs : *haver, poder, saber, valer, voler, soler*; i, encara, el verb *valer*

admet la forma secundària *valdre*, i *haver*, en una de les seves significacions, la forma *heure*. En canvi, *doldre*, *cabre* i *caldre* tenen les formes secundàries *doler*, *cabrer* i *caler*. Una forma secundària de *ésser* és *ser*, i, al costat de *tenir* i *venir*, existeixen les formes *tindre* i *vindre*, usades algun cop pels escriptors de la Catalunya occidental. Al costat de *jeure*, *treure*, *heure* i *néixer*, existeixen les formes *jaure*, *traure*, *haure* i *nàixer*.

Cal rebutjar tota forma d'infinitiu en *guer*: *poguer*, *volguer*, *valguer*, *sapiguer*, *capiguer*, etc. Cal també evitar curiosament de reemplaçar (com es fa sovint en la llengua parlada) certs verbs de la segona conjugació per verbs de la tercera conjugació, per exemple, *concórrer*, *ocórrer*, *recórrer*, per *concurrir*, *ocurrir*, *recurrir*; *ometre*, *emetre*, per *omitir*, *emitir*; *combatre*, *rebatre*, per *combatir*, *rebatir*; *concebre*, *percebre*, per *concebir*, *percibir*; *infondre*, per *infundir*; *excloure*, *incloure*, per *excluir*, *incluir*. Cal així mateix evitar un nombre considerable de verbs en *èixer* amb què sovint són reemplaçats verbs en *ir*, *er* o *re*, tals com *florèixer*, *favorèixer*, *prevaleixer*, *perteneixer*, *permanèixer*.

c. Gerundi.

35. Els verbs en *ldre* i *ndre* suprimeixen la *d* en el gerundi, i els verbs en *ure* suprimeixen la *u* o la canvien en *i* o en *v*. Ex.: *absoldre*, *absolent*; *dissoldre*, *dissolent*; *resoldre*, *resolent*; *estendre*, *estenant*; *encendre*, *encenant*; *vendre*, *venent*; *prendre*, *prenent*; *fondre*, *fonent*; *romandre*, *romanent*; — *plaure*, *plaent*; *riure*, *rient*; *cloure*, *cloent*; *coure*, *coent*; — *caure*, *caient*; *creure*, *creient*; *seure*, *seient*; *veure*, *veient*; *jeure* o *jaure*, *jaient*; *treure* o *traure*, *traient*; — *beure*, *bevent*; *deure*, *devent*; *moure*, *movent*; *ploure*, *plovent*; i, prenent la terminació *int* en lloc de la terminació *ent*: *escriure*, *escrivint*; *viure*, *vivint*.

Els tres verbs *dir*, *dur* i *fer* fan, en el gerundi, *dient*, *duent* i *fent*.

Cal rebutjar tota forma de gerundi acabada en *guent* (per ex., *absolguent*, *responguent*, *caiguent*, *poguent*, *volguent*, *haguent*, *sapiguent*, etc.).

d. Indicatiu present i subjuntiu present.

36. En els verbs de la primera conjugació cal assenyalar les pronúncies errònies — malauradament cada dia més esteses, — *cànvia, estúdia, pronúncia, assòcia* i anàlogues, en lloc de *canvia, estudia, pronuncia, associa*, etc.

La gran majoria de verbs de la tercera conjugació es conjuguen com *servir* (mod. III a). Els que no prenen l'increment *eix* en les tres persones del singular i en la tercera del plural (mod. III b) són en nombre molt reduït — *ajupir, bullir, collir, cosir, dormir, eixir, escopir, fugir, mentir, morir, munyir, obrir, omplir, pudir, retrunyir, sentir, sortir, tenir, tossir, venir*, — i, encara, algun d'aquests tendeix a conjuguar-se com *servir*. Avui es diu ja més *menteix, menteixi*, que no pas *ment, menti*; se sent sovint *escolleix, escolleixi*, en lloc de *escull, esculli*.

En les tres persones del singular i en la tercera del plural, els verbs *collir, cosir, escopir, sortir* i *tossir* canvien la *o* en *u*, i *eixir*, la *e* en *i*. Ex. : *cullo, culls, cull,...* *cullen; culli, cullis, culli,...* *cullin*.

En l'indicatiu present : — 1. En els verbs de la segona conjugació i en els de la tercera conjugació mod. III b el radical dels quals termina en *c, s, x* o *g*, la segona persona del singular termina en *es*. Ex. : *vèncer, vences; cosir, cuses; tossir, tusses; conèixer, coneixes; eixir, ixes; fugir, fuges*. En els tres verbs *córrer, obrir, omplir*, la segona persona del singular termina en *es* i la tercera persona del singular termina en *e* : *corres, corre; obres, obre; omple, omple*; — 2. Els verbs de la segona conjugació i els de la tercera conjugació mod. III b el radical dels quals termina en *b* o *d* precedides d'una vocal, canvien la *b* en *p* i la *d* en *t* en la segona i tercera persones del singular. Ex. : *rebre, reps, rep; concebre, concept, concep; poder, pots, pot; pudir, puts, put* (Cp. *fugir : fuig*); — 3. En els verbs en *ure*, el radical de la primera i segona persones del plural és idèntic al radical

del gerundi. Ex. : *riure* (gerundi, *rient*), *riem*, *rieu*; *coure* (gerundi, *coent*), *coem*, *coeu*; *creure* (gerundi, *creient*), *creiem*, *creieu*; *veure* (gerundi, *veient*), *veiem*, *veieu*; *moure* (gerundi, *movent*), *movem*, *moveu*; *escriure* (gerundi, *escrivint*), *escrivim*, *escriuiu*; — 4. En cap forma de l'indicatiu present d'un verb en *ldre* o *ndre*, no és conservada la *d* d'aquestes terminacions. Ex. : *absoldre*, *absols*, *absol*, *absolem*, etc.; *prendre*, *prens*, *pren*, *prenem*. etc. (Cp. §§ 35 i 38).

Un gran nombre de verbs de la segona conjugació tenen la primera persona del singular de l'indicatiu present terminada en *c*. Són : els verbs en *ldre* i *ler*, llevat *voler*; tots els verbs en *ndre*; els verbs en *ure*, llevat *veure*; els dos verbs en *xer*, *conèixer* i *parèixer*, i, encara, *dir*, que fa *dic*, *dur*, que fa *duc*, i *poder*, que fa *puç*. Ex. : *absoldre*, *absolc*; *moldre*, *molc*; *valer*, *valc*; *prendre*, *prenc*; *vendre*, *venc*; *fondre*, *fonc*; *respondre*, *responc*; *creure*, *crec*; *jeure*, *jec*; *treure*, *trec*; *riure*, *ric*; *moure*, *moc*; *conèixer*, *conèc*. Notem : *caure*, *caic*; *viure*, *visc*. — Els verbs *estar*, *tenir* i *venir* fan, en la primera persona del singular de l'indicatiu present, *estic*, *tinc* i *vinc*.

En els verbs que tenen la primera persona del singular de l'indicatiu present terminada en *c*, el subjuntiu present termina en *gui*, *guis*, *gui*, *guem*, *gueu*, *guin*. Ex. : *absoldre*, *absolgui*, *absolguis*, *absolgui*, *absolguem*, *absolgueu*, *absolguin*; *vendre*, *vengui*, *venguis*, *vengui*, *venguem*, *vengueu*, *venguin*; *beure*, *beguis*, *begui*, *beguem*, *begueu*, *beguin*; *caure* (ind. *caic*), *caigui*, *caiguís*, *caigui*, *caiguem*, *caiguen*, *caiguin*; *conèixer*, *conegui*, *coneguis*, *conegui*, *coneguem*, *coneguen*, *coneguin*; *estar* (ind. *estic*), *estigui*, *estiguis*, *estigui*, *estiguem*, *estiguen*, *estiguin*; *venir* (ind. *vinc*), *vingui*, *vinguis*, *vingui*, *vinguem*, *vingueu*, *vinguin*. En el verb *viure*, la *c* de la forma *visc* es troba canviada, no en *gu*, sinó en *qu*, en el subjuntiu : *visqui*, *visquis*, etc.

Els presents d'indicatiu i de subjuntiu dels verbs *anar, estar, saber, cabre, haver, voler, poder, ésser, veure, fer, dir, dur, tenir* i *venir* són :

I.

anar : *vaig, vas, va, anem, aneu, van*
vagi, vagis, vagi, anem, aneu, vagin.
estar : *estic, estàs, està, estem, esteu, estan*
estigui, estiguis, estigui, estiguem, estiguen, esti-
guin.

II.

saber : *sé, saps, sap, sabem, sabeu, saben*
sàpiga, sàpigues, sàpiga, sapiguem, sapiguen,
sàpiguen.
cabre : *cabo, caps, cap, cabem, cabeu, caben.*
càpiga, càpigues, càpiga, capiguem, capiguen,
càpiguen.
haver : *he, has, ha, havem o hem, haveu o heu, han*
hagi, hakis, hagi, hàgim, hàgiu, hagin.
voler : *vull, vols, vol, volem, voleu, volen*
vulgui, vulguis, vulgui, vulguem, vulguen, vul-
guin.
poder : *puc, pots, pot, podem, podeu, poden*
pugui, puguis, pugui, puguem, puguen, puguin.
ésser : *sóc o só, ets, és, som, sou, són*
sigui, siguis, sigui, siguem, siguen, siguin.
veure : *veig, veus, veu, veiem, veieu, veuen.*
vegi, vegis, vegi, vegem, vegeu, vegin
fer : *faig, fas, fa, fem, feu, fan*
faci, facis, faci, fem, feu, facin.
dir : *dic, dius, diu, diem, dieu, diuen.*
digui, diguis, digui, diguem, diguen, diguin.
dur : *duc, duus (o dus), duu (o du), duem, dueu, duen*
dugui, duguis, dugui, duguem, duguen, duguin.

III.

tenir : *tinc, tens, té, tenim, teniu, tenen*
tingui, tinguis, tingui, tinguem, tinguen, tinguin.

venir : *vinc, véns, ve, venim, veniu, vénen*
vingui, vinguis, vingui, vinguem, vingueu, vin-
guin.

Cal evitar formes com *complasc, complasqui* en lloc de *complac, complagui*; *coneixo, coneixi* en lloc de *conec, conegui*; *compareixo, compareixi* en lloc de *comparec, comparegui*; *contradeixo, contradeixi* en lloc de *contradic, contradigui*; *complavem, complaveu*, en lloc de *complaem, complaem*; *absolvem, absolveu*, en lloc de *absolem, absoleu*, etc.

e. Imperatiu.

37. En els verbs dits irregulars, l'imperatiu no es distingeix del subjuntiu present sinó en la segona persona del singular i en la segona persona del plural, que són respectivament iguals a la tercera del singular i a la segona del plural de l'indicatiu present : l'indicatiu present de *beure* fa *bec, beus, beu, bevem, beveu, beuen*; el subjuntiu present fa *begui, beguis, begui, beguem, begueu, beguin*; l'imperatiu fa *beu, begui, beguem, beveu, beguin*. Notem que, quan l'ordre és negativa (prohibició), emprem el subjuntiu present en lloc de l'imperatiu : *no beguis, no begui, no beguem, no begueu, no beguin*.

En alguns verbs (*estar, saber, poder, voler, dir, ésser, veure*) àdhuc les segones persones són iguals a les corresponents del subjuntiu present, amb el canvi, però, de la terminació *is* en *es*, en la segona persona del singular : l'imperatiu de *dir*, per exemple, fa *digues, digui, diguem, digueu, diguin*.

L'imperatiu dels verbs *anar, fer, tenir* i *venir* és :

anar : *vés, vagi, anem, aneu, vagin*

fer : *fes, faci, fem, feu, facin*

tenir : *ten* (o *tingues*), *tingui, tinguem, teniu* (o *tingueu*), *tinguin*. (Acompanyant l'acció de donar o lliurar quelcom a algú, es diu *té* en lloc de *ten*).

venir : *vine* (o *vina*), *vingui, vinguem, veniu, vinguin*.

j. *Indicatiu imperfecte.*

38. En els verbs en què el gerundi no té exactament el mateix radical que l'infinitiu (V. § 35), les terminacions *ia*, *ies*, etc. s'afegeixen al radical del gerundi: Ex. : *absoldre* (gerundi, *absolent*), *absolia*, *absolies*, etc.; *beure* (ger. *bevent*), *bevia*, *beviés*, etc. Si el radical del verb termina en vocal, les terminacions *ia*, *ies*, *ien* s'escriuen *ia*, *ies*, *ien*. Ex. : *cloure* (gerundi *cloent*) : *cloïa*, *cloïes*, *cloïa*, *cloïem*, *cloïeu*, *cloïen*; *ploure* (gerundi *plaent*) : *plaïa*, *plaïes*, *plaïa*, *plaïem*, *plaïeu*, *plaïen*. (Però *argüia*, *argüies*, etc. V. § 5.)

Els verbs que tenen el gerundi terminat en *aient*, *eient* o *ient* disyllabs, formen l'indicatiu imperfecte canviant aquestes terminacions en *eia*, *eies*, *eia*, *èiem*, *èieu*, *eien*. Ex. : *caure* (gerundi, *caient*) : *queia*, *queies*, *queia*, *quèiem*, *quèieu*, *queien*; *creure* (gerundi *creient*) : *creia*, *creies*, etc.; *jeure* (gerundi *jaient*) : *jeia*, *jeies*, etc.; *riure* (gerundi, *rient*) : *reia*, *reies*, etc.; *dir* (gerundi, *dient*) : *deia*, *deies*, etc. *Fer* fa *feia*, *feies*, etc.; *dur* fa *duia*, *duies*, etc.

L'indicatiu imperfecte de *ésser* fa *era*, *eres*, *era*, *érem*, *éreu*, *eren*.

Són dolents *absolvia*, *dissolvia*, *resolvia*, *plavia*, *complavia*, en lloc de *absolia*, *dissolia*, *resolia*, *plaïa*, *complaïa*.

g. *Subjuntiu imperfecte i indicatiu perfecte.*

39. En aquells verbs en què el subjuntiu present acaba en *gui*, *guis*, *gui*, *guem*, *gueu*, *guin*, el subjuntiu imperfecte acaba en *gués*, *guessis*, *gués*, *guéssim*, *guéssiu*, *guessin*, i l'indicatiu perfecte, en *guí*, *gues*, *gué*, *guérem*, *guéreu*, *gueren*. Ex. : *beure* : *begués*, *beguessis*, *begués*, *beguéssim*, *beguéssiu*, *beguessin*; *beguí*, *begueres*, *begué*, *beguérem*, *beguéreu*, *begueren*; *estar* : *estigués*, *estiguéssis*, etc.; *estiguí*, *estigueres*, etc.; *venir* : *vingués*, *vinguéssis*, etc.; *vinguí*, *vingueres*, etc. Anàlogament : *viure*, que en el subjuntiu present fa *visqui*, *visquis*, etc., *visqués*, *visquéssis*, etc., *visquí*, *visquieres*, etc. — Notem

en els verbs *poder* i *voler* : *pogués*, etc., *pogut*, etc., *volgués*, etc., *volgut*, etc. (amb o), al costat de *pugui*, etc., *vulgui*, etc. (amb u).

El subjuntiu imperfet i l'indicatiu perfet dels verbs *veure*, *fer*, *haver*, *ésser* i *córrer* són :

veure : *veiés*, *veiessis*, etc. ; — *viu*, *veres* o *veieres*, *vén* o *veid*, *vérem* o *veierem*, *véreu* o *veiereu*, *veren* o *veieren* (Són també usats : *vegés*, etc. i *vegi*, etc.).

fer : *fes*, *fessis*, etc. ; — *fiu*, *teres*, *féu*, *férem*, *fereu*, *feren*.

haver : *hagués*, *haguessis*, etc. ; — *hagui*, *hagueres*, etc.

ésser : *fos*, *fossis*, *fos*, *fóssim*, *fóssiu*, *fossin* ; — *fui*, *fores*, *fou*, *fórem*, *fóreu*, *foren*.

córrer : *corregués*, *correguessis*, etc. ; — *correguí*, *corregueres*, etc.

Notem : *escriure*, *escrivís*, *escrivissis*, etc. — *escriví*, *escrivires*, etc. (o *escrigués*, *escriguessis*, etc. ; — *escriguí*, *escrigueres*, etc.).

Cal evitar formes com *estés*, *podés*, *diés*, en lloc de *estigué*s, *pogués*, *digué*s, i *sapigués*, *capigués* en lloc de *sabés* i *cabés*.

h. Participi passat.

40. En els participis acabats en *ut*, el radical és el mateix que el de les formes del subjuntiu imperfet i de l'indicatiu perfet. Ex. : *valer*, *valgut* ; *voler*, *volgut* ; *plaure*, *plagut* ; *creure*, *cregut* ; *conèixer*, *conegut* ; *aparèixer*, *aparegut* ; *poder*, *pogut* ; *viure*, *viscut*. En els verbs en *xer*, llevat *conèixer* i *parèixer*, el participi passat acaba en *scut* : *crèixer*, *crescut* ; *merèixer*, *merescut* ; *nèixer* o *nàixer*, *nascut*.

En aquests verbs en *xer*, el radical acabava en *squ* en els mateixos temps que en *viure* : d'aquestes formes amb *squ* en lloc de *ix*, encara s'usen la primera i segona persones del plural del subjuntiu present (*meresquem*, *meresqueu*), i totes les persones del subjuntiu imperfet (*meresqués*, etc.) i de l'indicatiu perfet (*meresquí*, etc.) al costat, però, de *mereixem*, *mereixeu*, *mereixés*, etc.

Alguns verbs de la segona conjugació tenen el participi passat terminat en *t*, femení *ta*. Són : *absoldre, absolt*; *dissoldre, dissolt*; *resoldre, resolt*; *molldre, mòlt*; *estrènyer, estret*; *tòrcer, tort*; *coure, cuil*; *treure, tret*; *escriure, escrit*; *fer, fet*; *dir, dit*; *dur, dut*; — *respondre, respost*; *pondre, post*; *veure, vist*.

Tots els verbs en *ndre*, llevat *respondre, pondre* i *vendre*, i tots els verbs en *metre* tenen el participi passat acabat en *s*. Ex. : *romandre, romàs*; *entendre, entès*; *encendre, encès*; *despendre, despès*; *prendre, pres*; *fondre, fos*; *admetre, admès*; *ometre, omès*; *emetre, emès*. Així mateix : *empènyer, empès*; *atènyer, atès*; *cloure, clos*.

Un cert nombre de verbs de la tercera conjugació tenen el participi passat acabat en *rt* : *morir, mort*; *oferir, ofert*; *sofrir, sofert*; *cobrir, cobert*; *obrir, obert*; *omplir, omplert*; *establir, establert*; *suplir, suplert*; *reblir, reblert*; *complir, complert* (o *complit*). — *Imprimir, imprès*.

El participi passat del verb *ésser* és *estat* (forma secundària : *sigut*).

Cal evitar formes com *complascut, aparescut, comparescut*, en lloc de *complagut, aparegut, comparegut*; així com *sapigut, capigut*, en lloc de *sabut, cabut*.

i. Indicatiu futur i condicional present.

41. Els verbs en *er* accentuat fan el futur i el condicional segons el model II a, *haver* canviant la *v* en *u*, i *voler, valer* i *soler* intercalant una *d* entre el radical i les terminacions. Ex. : *hauré, hauràs*, etc.; *hauria, hauries*, etc.; *voldré, voldràs*, etc.; *voldria, voldries*, etc.

L'indicatiu futur i el condicional dels verbs *anar, ésser, fer, tenir* i *venir* són :

anar : *aniré* o *iré*, etc.; — *aniria* o *iria*, etc.

ésser : *seré*, etc.; — *seria*, etc.

fer : *faré*, etc.; — *faria*, etc.

tenir : *tindré*, etc.; — *tindria*, etc.

venir : *vindré*, etc.; — *vindria*, etc.

Cal evitar formes com *perderé, combateré, romperé*, etc. en lloc de *perdré, combatré, rompré*, etc.

En els dos verbs *haver* i *ésser* s'usen, amb el mateix valor que els condicionals *hauria*, etc. i *seria*, etc. : *haguera, hagueres, haguera, haguérem, haguéreu, hagueren* i *foira, foires, foira, fórem, fóreu, foren*.

j. Temps composts i perifràstics.

42. Amb l'infinitiu d'un verb es formen dos pretèrits dits perifràstics : *vaig cantar, vas* (o *vares*) *cantar, va cantar, vam* (o *vàrem*) *cantar, vau* (o *vàreu*) *cantar, van* (o *varen*) *cantar, i vagi cantar, vagis cantar, vagi cantar, vàgim cantar, vàgiu cantar, vagin cantar*. Ex. : *Ell va dir el mateix* (que val tant com *dir Ell digué el mateix*). *Ell no ha dit que tu li ho vagis contar* (que val tant com *dir Ell no ha dit que tu li ho contassis*).

Els anomenats temps composts d'un verb es formen anteposant al seu participi passat les diferents formes del verb *haver* :

haver cantat,
havent cantat.
he cantat, has cantat, ha cantat, etc.,
hagi cantat, hagi cantat, etc.,
havia cantat, havies cantat, etc.,
hagués cantat, haguessis cantat, etc.,
hagui cantat, hagueres cantat, etc.,
vaig haver cantat, vas haver cantat, etc.,
hauré cantat, hauràs cantat, etc.,
hauria cantat, hauries cantat, etc.,
haguera cantat, hagueres cantat, etc.

IV

COMPLEMENTES DEL VERB

a. Els pronoms febles.

43. El verb va sovint acompanyat, dins del predicat, de noms, grups nominals o pronoms precedits o no d'una preposició. Ex. : *Bec aigua.* | *Escric una lletra.* | *He vist algú.* | *Escric a la meua mare.* | *Parlaven de tu.* | *Anava amb el metge.* Aquests mots o conjunts de mots s'anomenen *complementes del verb*.

Aquest complementes poden ésser representats per pronoms inaccentuats que es col·loquen immediatament al davant o al darrera del verb. Aquests pronoms febles són : *em, ens, et, us, es, el, els, la, les, li, ho, hi, en*. Es col·loquen generalment davant del verb; es col·loquen darrera quan el verb està en imperatiu, infinitiu o gerundi. Ex. : *Per què li heu donat la bossa?* | *Li donen un medicament.* | *No vull que li donis més vi.* | *Dóna-li aigua.* | *Van donar-li la mà* (o *Li van donar la mà*). | *Van acabar donant-li la raó*. Construccions com *plau-me que ho facin* (amb el pronom posposat a una forma de l'indicatiu) són arcaiques.

Els pronoms febles, llevat *les, li, hi* i *ho*, poden revestir distintes formes :

Quan van davant del verb i aquest comença en vocal (precedida o no d'una *h*), els pronoms *em, et, es, el* i *en* revesteixen les formes *m', t', s', l'* i *n'*, i el pronom *la* revesteix la forma *l'* fora del cas en què el verb comença en *i* o en *u* febles (precedides o no d'una *h*). Tenim, així, davant del verb segons que aquest comenci en consonant (cas I) o en vocal (cas II) :

I. — *em, ens, et, us, es, el, els, la, les, li, ho, hi, en*.

II. — *m', ens, t', us, s', l', els, l', les, li, ho, hi, n'*.

Ex. : *em treu, ens mira, et veu, no us respon, no es veu, el porten, els fan, la duien, les desfeien, li dic allò, ho pagaran, hi van, en venim; — m'escollaven, ens han mirat, no t'entén, us han enganyat, s'asseu, l'hem vist, els hem coneguts, l'hem vista* (però : *la uneixen, la inflaven*), *les hem vistes, li han dit allò, ho han pagat, hi anirem, n'ha comprats vint*.

S'usen algun cop *me, te, se* i *ne* en lloc de *em, et, es* i *en*, i *vos* en lloc de *us*, sobretot *se* davant d'un verb començat en *s*. Ex. : *No se sent res* (al costat, però, de *No es sent res*).

Quan van darrera del verb, els pronoms *em, ens, et, us, es, el, els* i *en* revesteixen les formes *-me, -nos, -te, -vos, -se, -lo, -los* i *-ne* si el verb termina en consonant o *u* segona vocal d'un diftong (cas I), i les formes *'m, 'ns, 't, -us, 's, 'l* i *'n* si el verb acaba en una vocal que no sigui una *u* segon element d'un diftong (cas II). Tenim, així, darrera del verb :

I. — *-me, -nos, -te, -vos, -se, -lo, -los, -la, -les, -li, -ho, -hi, -ne*.

II. — *'m, 'ns, 't, -us, 's, 'l, 'ls, -la, -les, -li, -ho, -hi, 'n*.

Ex. : *va dir-me, escriviu-nos, rentant-te, banyeu-vos, va adormir-se, treu-lo, pren-los, cull-la, bull-les, escriu-li, porteu-ho, vés-hi, pren-ne una; — escolta'm, mira'ns, rentia't, va veure-us, va perdre's, porta'l, porta'ls, porta-la, porta-les, va escriure-li, mira-ho, corre-hi, omple'n un càntir*.

44. Sovint en una proposició hi ha dos o més membres representats per pronoms febles. Ex. : *Li haveu demanat el llibre? No us el tornarà pas. | Posa-me-n'hi*.

Davant d'un segon pronom, els tres pronoms *em, et* i *es* revesteixen les formes *me, te* i *se*, sempre que el segon pronom no sigui *hi* o *ho*, en el qual cas revesteixen les formes *m', t'* i *s'*. Davant del pronom *hi*, els pronoms *el* i *en* revesteixen les formes *l'* i *n'*. Ex. : *me la deixa, me l'ha deixada, dóna-me-les, ara te la portien, no te l'escollis, te les canviaran, se la vendrà, se li ha posat al davant, se m'ha perdut, se n'ha anat; — m'ho ha dit, m'hi pensaré, emporta-t'ho, s'ho mira, s'hi ajeu, el poso a l'armari o no l'hi poso?, no n'hi trobo cap*.

Darrera d'una primera persona del plural el pronom *nos*, i darrera d'una segona persona del plural, el pronom *vos*, poden reduir-se a *s-* si els segueix un segon pronom. Ex. : *anem's-en, deturem's-hi, aneu's-en, recolzeu's-hi* (reduccions de *anem-nos-en, deturem-nos-hi, aneu-vos-en, recolzeu-vos-hi*).

Darrera d'un primer pronom acabat en vocal (*me, te, se*) els pronoms *em, et, el* i *en* revesteixen les formes *'m, 't, 'l* i *'n* si no és que hagin de revestir les formes *m', t', l'* i *n'*, pel fet de trobar-se en contacte amb un verb començat en vocal o *h*, i els pronoms *ens* i *els* revesteixen sempre les formes *'ns* i *'ls*. Ex. : *se'm posa al davant*, però *se m'ha posat al davant*; *me'l pren*, però *me l'ofereix*; *te'n treu un*, però *te n'ha tret un* (Anàlogament : *la'n treu* però *la n'ha tret*), *se'ns coneix*; *me'ls ha donats*. — Però, darrera d'un primer pronom acabat en consonant : *porta'ns-el, no us el mireu, ens l'ha pres, traquem-nos-el, no ens els prengueu, ens l'ha pres, porta'ns-en, no us en vendran, us n'han venuts*.

La combinació dels dos pronoms *el* i *en*, és *l'en* en general i *el n'* davant d'un verb començat en vocal o *h*. Ex. : *l'en treu, el n'hem tret*.

La presència d'un tercer pronom feble influeix en la forma del segon de la mateixa manera que un segon pronom influeix en la forma del primer, el tercer pronom essent tractat llavors com el segon pronom d'una combinació de dos pronoms. S'escriu, per exemple, *menjar-se't la carn*, però *menjar-se-te-la*; *posa-me'n*, però *posa-me-n'hi*. Compareu : *et posa el llibre a l'armari, te'l posa a l'armari, te l'hi posa*.

b. El complement directe.

45. El complement directe és generalment introduït sense preposició (V., però, 54). Ex. : *Ha trencat un mirall. | Ha caçat dos conills. | Hem comprat una arrova de peix. | No he sentit mai aquest orador. | Hem pujat el malalt a la cambra del segon pis. | Escolta els meus consells. | M'ha contat una història. | He perdut el rellotge. | Has tingut una gran pensada. | Tinc mal de cap. | Han rebut la visita dels seus amics**. — *Hem caminat dotze quilòmetres. | Pesa quatre lliures.*

*La persona, cosa, etc. designada per aquest complement és aquella a la qual, en aconseguir-se o assolir el fet que s'ex-

pressa en la proposició, pot aplicar-se com a qualificatiu el participi passat del verb. Quan hom diu *Vam veure la teva germana*, la teva germana és la persona vista; quan hom diu *Comprem una casa*, una casa és la cosa comprada : els grups nominals *la teva germana* i *una casa* són respectivament els complements directes de *vam veure* i de *comprem*. En casos com els d'aquests dos exemples, es diu que l'acció del verb recau sobre la persona o cosa designada pel complement directe.

Quan el complement directe està en primera o segona persona, s'expressa per mitjà d'un pronom feble, que és *em* o *ens* en el primer cas i *et* o *us* en el segon. Ex. : *Ell em va mirar.* | *No ens escolta.* | *Et guanyarà.* | *Us han vençut.* Si es vol insistir sobre la idea expressada pel pronom feble, s'afegeix a la proposició *a mi*, *a nosaltres*, *a tu* o *a vosaltres* (o *a vós*). Ex. : *M'ha mirat a mi.* | *Ara t'escolta a tu.* | *Això us afecta a vosaltres.* Notem : *T'ha guanyat a tu, però no a mi.* | *Ell t'estima molt — A mi?*

Quan el complement directe està en tercera persona i es tracta de representar un nom determinat, els seus representants són *el*, *els*, *la* o *les*. Ex. : *Vas veure en Joan?* - *Jo no el vaig veure.* | *Aquest caixó, porteu-lo a casa.* | *Tu coneixes aquests homes; jo no els conec.* | *Deixa'm aquests llibres : no te'ls emportis.* | *Si lluita amb la Maria, la guanyarà.* | *Si encara tens aquella calaixera, el meu germà te la comprarà.* | *Les teves germanes van anar al ball : les vam veure quan en sortien.* | *Les cadires són bones : les compraré.*

Quan l'acció d'un verb recau sobre la mateixa persona, cosa, etc. designada pel subjecte (acció reflexa) o quan una acció atribuïda a dues o més persones, coses, etc. recau la de cadascuna d'elles sobre les altres (acció recíproca), el complement directe s'expressa sempre per un pronom feble, que és *em*, *ens*, *et* o *us* quan el complement està en primera o segona persona, i es quau el complement està en tercera persona.

Exemples :

Acció reflexa : *Em banyo cada dia.* | *Ens hem vestit de*

pressa. | *Et mires al mirall.* | *Us heu ficat al llit a les deu.* | *En Pere es banya cada dia.* | *Ara es despullen.* | *S'enganya a si mateix.*

Acció recíproca : *Ens enganyàvem mútuament.* | *Els dos rivals es miraven amb odi.* | *Es miren l'un a l'altre.*

Quan el complement es *això*, *allò* o qualsevol mot o grup de mots que es pot designar per mitjà d'aquests pronoms neutres, el seu representant feble és *ho*. Ex. : *T'ha dit allò, ja?* — *No; encara no m'ho ha dit.* | *M'ha dit que no t'entenia.* — *Això, t'ha dit?* — *Sí; m'ho ha dit.*

El representant d'expressions com *aigua* (o bé *aigua salada*, *aigua del pou*) o com *gossos* (o bé *gossos blancs*, *gossos de presa*, *gossos de l'amo*) és el pronom feble *en*. Ex. : *Tens aigua?* — *En tinc* (on *en* vol dir *aigua*). | *Tens aigua del pou?* — *Sí; en tinc* (on *en* vol dir *aigua del pou*).

Quan, en un conjunt de mots emprat com a complement directe, s'omet una expressió com *aigua*, *aigua salada*, etc. que, cas de no ometre-s'hi, hi figuraria precedida d'un mot quantitatiu (*molta aigua*, *tres gossos blancs*) o bé precedida d'un grup de mots enllaçats amb ella per mitjà de la preposició *de* (*una galleda d'aigua*, *una munió de gossos*), el representant de la dita expressió (*aigua*, *gossos blancs*) o del grup format per ella i la preposició *de* (*d'aigua*, *de gossos*) és el pronom feble *en*. Ex. : *Tens aigua?* — *En tinc molta* (que vol dir *Tinc molta aigua*). | *Va pouar aigua?* — *En va pouar quatre galledes* (que vol dir *Va pouar quatre galledes d'aigua*). A continuació d'una preposició en què figura l'expressió *quatre manats de llenya*, hom dirà, referint-se als quatre manats, *Els cremarem*; referint-se a manats, *En cremarem quatre*; referint-se a llenya, *En cremarem quatre manats*.

Quan en el conjunt de mots en el qual s'omet un nom o grup nominal per a expressar-lo per un *en* adjuntat al verb, figura un adjectiu complement del nom omès, aquest adjectiu es fa precedir de la preposició *de*. Ex. :

Tens cintes blaves? — No; en tinc de vermelles. | Aquests préssecs són verds : compreu-ne de madurs. I, àghuc quan se sobrentén el verb i per tant en : Jo tenia un cavall blanc, i tu, un de negre.

La substitució d'un nom o grup nominal (precedit o no de la preposició *de*) pel pronom feble *en* adjuntat al verb, no solament pot esdevenir-se en un complement directe sinó en el subjecte gramatical d'una proposició com *Ha arribat un vaixell*, i en el complement del verb *haver-hi* (en una proposició com *Hi ha un home que us demana*). Ex. : *Ahir va arribar un vaixell; avui n'arriben quatre. | Dormen sis nens a cada cambra; en aquesta en dormen set. | Hi ha aigua, al dipòsit? — Ja no n'hi ha gens.*

46. Quan el verb està en un temps compost (format per l'auxiliar *haver* i el participi passat; per exemple, *he rebut*), el participi es pot fer concordar amb el complement directe del verb : *La caixa, ja l'he rebuda*. En general, però, és preferible deixar-lo invariable (en la seva forma masculina del singular : *rebut*), i solament fer-lo concordar amb el complement directe quan aquest és *la, les, els* o *en* (sobretot quan es *la*). *He rebut una caixa. | La caixa que us he tramès, l'haveu rebuda? | Quantes caixes heu rebut? — N'he rebuda una de petita* (V., encara, § 64).

c. El complement indirecte.

47. Es un complement que s'introdueix amb la preposició *a*. Ex. : *Ha escrit a la seva mare. | No té ni un cèntim; deu a tothom. | Una sola esperança restava als pobres presoners. | Van proposar un arranjament als seus creditors. | Han confiat els fills al seu oncle. | Va receptar un medicament al malalt. | Ha deixat tota la seva fortuna a un seu amic.*

Hi ha d'altres complements que s'introdueixen amb la preposició *a* : el que exigeix, per exemple, un verb com *contribuir* (*Ell ha contribuït a les despeses*) V. §§ 49, 50 i 51; i el mateix complement directe s'introdueix a vegades amb aquesta preposició (Ex. : *M'ha mirat a mi*. V. § 54.)

Si el complement indirecte està en primera o segona persona, s'expressa per mitjà d'un pronom feble, que és *em* o *ens* en el primer cas i *et* o *us* en el segon, exactament com el complement directe. Ex. : *Ell em va escriure.* | *No ens han dit res.* | *Quan et lliuraran la quantitat?* | *Encara no us han tramès els documents.* I ací també (V. § 45), si es vol insistir sobre la idea expressada pel pronom feble, s'afegeix a la proposició *a mi, a nosaltres, a tu, a vosaltres* (o *a vós*). Ex. : *Ell m'ha escrit a mi, no a en Joan.* | *No t'ho dirà pas a tu, sinó a ell.*

Si el complement indirecte està en tercera persona del singular, el seu representant és el pronom feble *li*. Ex. : *Havies d'escriure al teu germà i no li has escrit.* | *Havies d'escriure a la teva germana i no li has escrit.*

Si el complement indirecte està en tercera persona del plural, el seu representant és el pronom feble *els*. Ex. : *Havien d'escriure als seus amics i no els han escrit.* | *Havien d'escriure a les seves amigues i no els han escrit.*

En la llengua parlada es reemplaça sovint aquest per *els hi* (Ex. : *Els hi he escrit una lletra*); però aquesta substitució no és considerada correcta, i cal tenir molta cura a evitar-la. No s'escriurà, doncs, referint-se, per exemple, a uns amics : *Aixó els hi pertany* o *Els hi hem tornat els llibres*, sinó *Això els pertany, Els hem tornat els llibres*.

El pronom feble *es* pot ésser representant d'un complement indirecte (Cp. § 45) : *Un home* (a un altre) *li renta la cara*; *Un home* (a ell mateix) *es renta la cara.* | *Dos nois* (a uns altres nois) *els donaven cops de puny*; *Dos nois* (l'un a l'altre) *es donaven cops de puny.*

48. Molt sovint, en una proposició, figuren un complement indirecte i un complement directe. Ex. : *La mestressa ha regalat un rellotge a la minyona.* | *Va vendre la seva casa a un estranger.* | *Tu em vas donar un bon consell.* | *Ens han pres tots els diners.* | *Et deixaré una*

aixada. | No us diran res. | Avui li he tramès la caixa. | He comprat la calaixera i l'he tramesa tot seguit a la meva muller. | Avui els duran el vedell.

Ambdós complements poden estar representats per pronoms febles. El mateix pensament expressat en una proposició com *En Pere ha venut la casa als seus cosins*, és expressat en la proposició *En Pere l'ha venuda als seus cosins* (en què *l'* vol dir *la casa*), en la proposició *En Pere els ha venut la casa* (en què *els* vol dir *als seus cosins*), i en la proposició *En Pere els l'ha venuda* (en què *els* vol dir *als seus cosins*, i *l'* vol dir *la casa*). Quan en la proposició figuren dos pronoms febles, complement directe l'un i complement indirecte l'altre, aquest s'anteposa a aquell. Ex. : *Dóna-me-la. | No te'ls donarà. | Ens les dóna. | Els les dóna. | Ens ho dóna. | M'ho donarà. | Me'n dóna. | Li'n dóna.*

En les combinacions del complement indirecte singular amb els complements *el, la, els* i *les*, el pronom *li* és reemplaçat per *hi*, que es posa en el segon lloc. Ex. : *En Pere ens va deixar el seu diccionari, i encara no l'hi hem tornat* (on *l'* vol dir *el seu diccionari*, i *hi, a en Pere.*) *| Us vaig dir que portéssiu la taula al fuster. — Ja la hi heu portada? | Jo anava a fer-li trametre els llibres: però em van dir que ja els hi havien tramesos. | El manyà no ha portat les eines : correu a cercar-les i porteu-les-hi.*

Cal parar esment a no confondre *li* amb *l'hi, la hi* i *li ho*. En *Li heu tornat el rellotge?* — *Encara no li hem tornat*, el primer *li* és correcte (vol dir *a ell*), el segon es incorrecte : calia escriure *l'hi* (*l'*, el rellotge; *hi*, a ell). En *Li has deixat la pala?* — *No; ara li deixaré*, el primer *li* és correcte, el segon és incorrecte : calia escriure *la hi* (*la*, la pala; *hi*, a ell). En *Li has dit allò o no li has dit?*, el primer *li* és correcte, el segon *li* és incorrecte : calia escriure *li ho* (*li*, a ell; *ho*, allò).

Cal també posar esment a no escriure *els hi* en lloc de *els el, els la, els els, els les* i *els ho* : No és correcte *Tu no vols vendre el castell als hereus del comte; jo els hi*

vendria, s'ha de dir *jo els el vendria*. No és correcte *Els va prendre la bossa*; però ja *els hi ha tornat*: s'ha de dir *ja els l'ha tornada*. És incorrecte *Havia de trametre els mobles als seus avis*; però encara no *els hi ha tramesos*: s'ha de dir *no els els ha tramesos*. És incorrecte *Si compreu les màquines a les cosidores, els hi haureu de pagar al comptat*: s'ha de dir *els les haureu de pagar al comptat*. És incorrecte *Jo no vull pas dir això als teus parents: els hi pots dir tu*: s'ha de dir *els ho pots dir tu*.

En el parlar de Barcelona (i altres indrets) la combinació *li'n* és troba substituïda per *n'hi*. Ex.: *Si vol taronges, n'hi donaré una dotzena*, en lloc de *Si vol taronges, li'n donaré una dotzena* (*li*, a ell; *'n*, de taronges). *Li'n*, no cal dir-ho, és preferible a *n'hi*, sols admissible en l'estil col·loquial. — Del tot inadmissible *els en hi* en lloc de *els en*. Ex.: *Els en hi donaré dos* (correcte: *els en donaré dos*).

d. Altres complements.

49. Un nombre considerable de verbs admeten (i àdhuc alguns exigeixen) un complement introduït amb la preposició *a* (per ex., *accedir, procedir, contribuir, renunciar, excitar, acostumar-se, arriscar-se, exposar-se, dedicar-se*), amb la preposició *en* (per ex., *pensar, tardar, complaure's, afanyar-se, entossudir-se, delitar-se, exercitar-se*) o amb la preposició *de* (per ex., *parlar, saber, recordar-se, oblidar-se, riure's, burlar-se, adonar-se, abstenir-se, gloriejar-se*):

Accediran a la seva petició. | Procediren a la votació.
Han contribuït a les despeses. | Els excitaren a la rebel·lió.
S'han acostumat a la foscor. | Els exposen a un gros perill. | Es dediquen a l'estudi.

Pensem molt en vosaltres. | Es complaien en la contemplació d'aquells mals. | S'afanyaven en la seva tasca.
| Es deliten en la lectura d'aquest llibre. | S'exerciten en obres de caritat. | S'entossudeix en la seva actitud.

Parlem sovint de tu. | Saben molt de gramàtica. | No es recorden de res. | S'han oblidat de tots els encàrrecs. | Es riuen del seu company. | S'abstenen de tot. | Es gloriejaven del seu coratge.

Els complements introduïts amb les preposicions *a* o *en* poden ésser representats pel pronom feble *hi*; els introduïts amb la preposició *de*, pel pronom feble *en*.
 Ex. : *La petició és excessiva : no hi accediran. | Tots hem contribuït a les despeses ; sols ell no hi ha volgut contribuir. | Era una empresa molt perillosa, i no m'hi vaig arriscar. | Tu no has pensat en els encàrrecs que ens van fer ; jo sí que hi he pensat. | No abandona la seva actitud : s'hi entossudeix. | De tu, en parlem sovint. | Et recordes d'aquella noia? — Prou, que me'n recordo. | Abans es burlaven d'aquell pobre noi ; ara ja no se'n burlen.*

50. Els complements circumstancials de lloc apareixen introduïts per un gran nombre de preposicions i locucions prepositives. Exemples :

Són a França. | Van a França. | Viuen a Barcelona. | Han vingut a Barcelona. | Vivien en aquella casa. | A quina casa vivien? | No sé a quin calaix ho deu haver posat. | Ho trobaràs en aquell calaix. | Una estàtua que hi ha a la plaça de Catalunya. | Una estàtua que hi ha en una de les places de la ciutat. | Els trobareu segurament al cafè. | Els trobareu en algun dels cafès de la plaça. | Havíem anat a la casa del costat. | Havíem anat en aquella casa. | Pujaren a la muntanya més alta. | Pujaren en aquella muntanya. | Van anar a la font. | Van anar en aquella ermita. | Ara són a la fira. | Són en mar. En molts casos poden emprar-se indiferentment *a* o *en* : els noms propis, l'article definit (sobretot *la, les, l'*), *quin* demanen davant seu, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició *a*: *un, algun* i els demostratius (*aquest, etc.*), en canvi, demanen preferentment la preposició *en*.

Ara surten de l'església. | Vènen de París. | Baixen

del terrat. | Pugen del soterrani. | Van fugir de la presó. | L'han tret de casa seva. | Se'n van d'Europa. | Ens allunyàvem de la costa.

Passarem pel camí de dalt. | Anirem per la carretera. | Sortirem per la porta xica. | Miraven per la finestra. | El vaig trobar pel camí de la font. | Eren pels camps.

*Recolza l'escala contra la paret. | La llenca de terra que hi ha entre els dos canals. | Des de casa hi ha una mitja hora de camí. | Demà sortirem cap a París. | Els trobaràs dins de l'armari. | Això va passar davant de casa. | Ja som prop de la font. | Encara eren lluny del poble. | Posa-ho damunt de la taula. | Van plantar clavellines al voltant del sortidor. A moltes d'aquestes designacions de lloc poden anteposar-se *de*, *per* i *fins*, per a indicar que el lloc designat és el punt de partida, un punt de passada o el punt d'arribada, l'anteposició de les preposicions *de* i *per* emmanant la supressió de *a* i *de* en el cas que aquestes preposicions figurin al començament d'aquelles designacions. Ex. : *Van sortir d'entre les mates. | Va sortir de dins del caixó. | Va caure de damunt de l'armari. | Va sortir de sota del llit. | Van passar per davant de casa. | Van saltar per damunt de la taula. | Arribem fins a la plaça. | Des de Barcelona fins a Mataró.**

Com a representants dels circumstancials de lloc, trobem també els pronoms febles *hi* i *en*. Ex. : *No vagis a la fira : ara ja en tornen. | El calaix ja és obert : n'he tret aquests llibres. | Quan tu vas arribar a la plaça, ells ja hi eren. | Eren tots davant del palau; jo també hi era. | Es posen sovint darrera d'aquella paret; ara hi són. | Ja deixen passar pel pont; però no hi passa ningú.*

51. Els circumstancials de temps són introduïts amb diferents preposicions i locucions prepositives; però n'hi ha que són introduïts sense preposició. Exemples :

Ho han fet al matí (o a la tarda, o al migdia). | Han sortit a les quatre. | Què feia en aquell moment? | Pel gener hi fa molt fred. | Em vaig absentar per tres setmanes. | Ha plogut durant tota la nit. | Ja pots començar des de demà. |

Van estar-s'hi de Nadal a mitjan febrer. | D'avui endavant. | De dissabte ençà. | Això va passar abans de Nadal.

Va ploure molt aquell dia (o aquella setmana, o aquell mes, o aquell any). | Ho faré la setmana entrant. | Va arribar l'u de setembre.

52. Hi ha d'altres complements preposicionals que indiquen la manera, la causa, el motiu, el mitjà, l'instrument, la concurrència a una acció, la destinació, etc. Exemples :

Parla amb vivor. | Escriu amb molta claredat. | Compra-ho amb aquests diners. | Amb constància arribarà a obtenir-ho. | S'ha tallat amb el ganivet. | Anava amb el seu company. | No enraona amb ningú. | S'ha casat amb la germana d'en Jordi. (Notem : Amb nosaltres, no hi enraonen mai. | Amb aquella noia, no s'hi casarà pas.) — Vés-hi sense por. | Sense el seu ajut no hauries aconseguit res. | Treballa sense eines. | Ha restat sense cap amic.

Ho ha fet per ambició. | Se n'ha assabentat per casualitat. | La festa es fa per tu. | Li ho vaig fer dir pel criat. | Ho ha comprat per trenta francs. | Havia anat per vi a la taverna. — No tindrem prou vianda per a tothom. | Han fet una tribuna per als convidats. | Un consell que podrieu prendre per a vosaltres. | No serveix per a res. | El que no vulguis per a tu no ho vulguis per als altres.

Parlava sobre l'Evangeli. | Sobre això no hi ha res a dir. — Es reuniren sota la presidència del senyor Cardellach. | La publicació es farà sota la cura del Sr. Puig. — Tot es farà segons els teus desigs. — Això és fet contra tota raó.

e. Les preposicions.

53. Hi ha cinc preposicions febles : *a*, *amb*, *de* (*d'* davant d'un mot començant en vocal), *en* i *per*. Les preposicions fortes, d'una significació més precisa, són, entre altres, *sobre*, *sota*, *contra*, *entre*, *sense*, *segons*, *des*, *fins*, *envers*, *ultra*, *malgrat*, *durant*, *mitjançant*, *tocant*,

salvant, salvat. A vegades la subordinació es fa per mitjà de dues preposicions : *per a* (*Hi ha una carta per al teu germà. | No tindrem prou vianda per a tothom*), *des de* (*Ja pots començar des d'ara. Des sense de no s'empra sinó davant de la conjunció que. V. § 72*), *fins a* (*Van comprar fins a dos-cents cavalls*).

La llengua posseeix, encara, un gran nombre de locucions prepositives : *a causa de, a despit de, a excepció de, a fi de, a desgrat de, a malgrat de, a tall de, a favor de, en contra de, a sabuda de, sense sabuda de, en esguard de, en lloc de, en virtut de, de por de, per mitjà de, per amor de, al costat de, al llarg de, cap a, dret a, enmig de, enfront de, gràcies a, quant a, per tal de, ensems amb, en vist*, etc.

Mereixen una menció especial les locucions prepositives que indiquen la situació d'una cosa respecte a la situació d'una altra. Tals són, entre altres, *dins de, fora de, davant de, darrera de, damunt de, sobre de, davall de, sola de, prop de, vora de o a la vora de, lluny de, al voltant de, a l'entorn de, al davant de, al darrera de, al damunt de, al capdavant de, al capdamunt de, al capdavant de*. Ex. : *Les claus eren dins del calaix. | Són fora de casa. | No us poseu davant de la reixa. | La cadira era damunt de la taula. | La font es troba a la vora de l'església. | Ens vam asseure al voltant del foc. | Eren al davant mateix de l'estació. | El capità es posà al capdavant dels soldats*.

Quan aquestes locucions regeixen un pronom personal (*mi, tu*, etc.), els conjunts *de mi, de tu*, etc. es troben ordinàriament reemplaçats pels possessius corresponents *meu, teu, seu, nostre, vostre*. Ex. : *Eren tots davant meu. | Seien prop teu o a la vora teu. | Veus en Miquel? En Joan està amagat darrera seu. | Al voltant nostre*.

En conjunts com *davant de la casa, damunt de la taula, dins de l'armari*, pot ometre's la preposició *de* dient-se *davant la casa, damunt la taula, dins l'armari*. Llavors hom diu que els mots *damunt, dins*, etc. són preposicions).

En una comunicació com *El bosc es troba prop de la ciutat*, indiquem la situació del bosc respecte al lloc on es troba la ciutat. Quan, perquè no cal, no s'expressa aquest lloc, conjunts com *davant de*, *damunt de*, *dins de*, esdevenen *davant*, *damunt*, *dins*. (Llavors hom diu que els mots *davant*, *damunt*, *dins*, etc. són adverbis. Ex. : *Quan arribareu, ells ja seran fora.* | *Vés davant, tu.* | *Ja són lluny.* | *No et posis tan al darrera.* — Anàlogament, en els circumstancials de temps : *En Miquel ha arribat a les deu, i en Josep ja havia arribat abans.* — Adhuc una preposició, *sense*, pot usar-se a tall d'adverbi : *No cal que em deixis el ganivet : ja ho tallaré sense.*)

54. Vet ací algunes observacions sobre l'us de certes preposicions i locucions prepositives :

a. El complement indirecte és introduït amb la preposició *a*. El complement directe és, en canvi, introduït sense preposició; però quan és una designació de persona (o, en general, d'un ésser susceptible d'ésser l'autor de l'acció expressada pel verb), hi ha casos en què és normalment introduït amb la preposició *a*. S'esdevé això principalment quan el complement és un pronom personal fort (*mi*, *tu*, *vós*, etc. V. § 30), en l'expressió *l'un a l'altre* i en el segon terme d'una comparació (l'introduït amb les conjuncions *com* o *que*. Cp. § 75) quan hi manca el verb. Ex. : *Tu em miraves a mi, i jo et mirava a tu.* | *No us he vist ni a tu ni a ella.* | *S'enganya a si mateix.* | *Es miraven l'un a l'altre.* | *T'estimava molt : potser més que al seu fill.* | *El perseguia com el gat a la rata.* Fora d'aquests casos, la introducció del complement directe amb la preposició *a* és en general considerada incorrecta, i com sigui que la llengua parlada l'usa llargament, en concurrència amb la construcció correcta (sense preposició), és convenient que, cada vegada que ens ve a la ploma un complement introduït amb la preposició *a* (per exemple, *a la meva germana*), ens deturem a examinar si es tracta d'un complement directe o d'un complement indirecte. Una construcció

com *Hem vist a la teva germana* (freqüent en la llengua parlada), és correcta? La persona *vista* és la teva germana; si representàvem *a la teva germana* per un pronom feble, aquest seria *l'*; doncs, el complement *a la teva germana* és un complement directe: i, llavors, cal suprimir-ne la preposició *a* i escriure *Hem vist la teva germana*. En canvi, *He escrit a la teva germana* és correcte, perquè ací el complement és un complement indirecte: *la teva germana* no és la cosa *escrita*, i el representant feble del complement és *li* (*Li he escrit una carta*).

amb. Cal evitar curiosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar *amb* en lloc de *en* o *a*. Ex.: *Pensa amb mi* (en lloc de *Pensa en mi*). | *No m'ho va pas dir a mi; ho va dir amb ell* (en lloc de *a ell*). | *El vaig veure amb una barraca* (en lloc de *en una barraca*). Però es pot usar *amb* (en concurrència amb la preposició *en* o *a*) per a introduir la designació del vehicle. Ex.: *Van venir amb la tartana del Xic*. | *Llavors molts de la nau no pensaren altra cosa sinó de fugir amb les barques*.

Sota. No és rar de trobar l'adverbi *baix* usat en substitució de la preposició *sota*. Es una falta que cal evitar: *baix zero*, *baix la direcció de*, *baix la presidència de*, *baix la protecció de*, etc. són expressions incorrectes: cal dir *sota zero*, *sota la direcció de*, *sota la presidència de*, *sota la protecció de*, etc. Ex.: *Servir sota les ordres d'algú*. | *Redactat sota la direcció de P. F.* | *Estar sota la protecció d'algú*. | *Llibre publicat sota la cura de l'Institut*. | *Sota pretext que era massa tard*. | *Sota la influència del seu preceptor*. — *Baix* és un adverbi: *Eren baix*. | *Aneu a baix, i el trobareu*. | *Són baix al soterrani*. (*Baix* és oposat a *dalt*; *sota* és oposat a *sobre*).

Cap a. Aquesta locució es reduïx a *cap* davant dels demostratius i determinats adverbis. Ex.: *Anem cap aquella casa*. | *Vine cap ací*. | *Vés cap allà*. — *Per a* en lloc de *cap a* és solament admissible en el sentit de *amb*

destinació a. Ex. : *A les vuit surt un tren per a Madrid.* | *Cada divendres hi ha vapor per a Gènova.* Però no : *Ahir ell va arribar a París i demà sortirà per a Londres;* sinó : *i demà sortirà cap a Londres.* — Com a sinònimes de *cap a*, es troben usades en la llengua escrita les preposicions *devers*, *vers* i *envers*; la segona significa més aviat *cap a la banda de*, i així mateix *envers*; però aquesta s'usa gairebé exclusivament en sentit figurat amb la significació que mostren els següents exemples : *No has estat just envers els teus companys.* | *El teu pare és bo envers tothom.* | *Déu és misericordiós envers els pecadors.* | *Ell s'ha captingut malament envers els seus parents.*

Ultra significa en addició *a*, a més de. Ex. : *Ultra els llibres que ha comprat, té els que li ha donat el seu germà.* | *Els adverbis de lloc són, ultra els esmentats : dalt, baix...* | *Ell demana, ultra això, l'usdefruit de la casa.*

Significant *a excepció de* hi ha *llevat de*, *tret de*, *salvat*, *salvant*, *fora de*, *enfora de*, *de... enfora*. Ex. : *Cap d'elles no en sabia res llevat de la Maria.* | *Tret d'uns quants, ningú no n'estava assabentat.* | *Salvat error o omissió.* | *Ningú no en sabia res, salvant el rei.* | *Fora d'ell, ningú no ho va endevinar.* | *Déu manà a Adam que mengés de tots els fruits enfora d'un.* | *I, del duc enfora, tots l'abandonaren.*

j. El terme predicatiu.

55. En proposicions com les que donem a continuació el complement del verb és l'anomenat *terme predicatiu* :

I. — *Aquest carrer és llarg.* | *La seva parenta està força malalta.* | *Aquesta proposta els ha semblat equitativa.* | *El raonament els paregué a tots molt just.* | *El príncep es va mostrar implacable.* | *El vi s'ha tornat agre.* | *La xicota es va posar tota trista.* | *La solució es conserva transparent.* | *Els restaren immòbils.* | *El vostre pare es manté fort.* | *No els planyis : viuen feliços.* | *El doctor va caure malalt.* | *L'anell és d'or.* | *Els coberts semblaven*

d'argent. | Em vaig quedar de pedra. | El seu gos no és llebrer : és de presa.

II. — *En Pere és mestre. | La Maria serà aviat mare. | El vi se'ls va tornar vinagre. | El nostre oncle va morir general.*

III. — *En Pere és un mestre molt bo. | En B. és un escriptor mediocre. | El faig és un arbre.*

IV. — *En Pere és el mestre d'Espot. | La Marta i la Maria són les germanes d'en Felip. | L'any passat el president era el senyor Esteve. | La balena és el més gros de tots els animals.*

El terme predicatiu pot ésser representat per un pronom feble :

Amb els verbs *ésser, estar i semblar* el representant del terme predicatiu és *ho*. Ex. : *L'un és dolent; l'altre també ho és. | Està malalt el mestre? — Ho està des d'ahir. | Aquest formatge sembla bo. — Ho sembla, però no ho és. | Es dolent aquest noi? — Ho és molt. | Aquest carrer no és tan llarg com el de Sant Pere, i jo em creia que ho era més. | En Joan, ho és o no ho és, de feliç? — Els coberts semblaven d'argent, però no ho eren. — En Pere és mestre : fa cinc anys que ho és. | Vi, això? Ja no ho és : és vinagre. | En Joan, ho és o no ho és, de mestre? — Però si es tracta de representar un nom determinat (casos III i IV), cal emprar *el, la, els o les* en lloc de *ho*. Ex. : *No era un bon governant? — Sí : no es pot negar que l'era, un bon governant. | El senyor Valls no és el president del Centre, ja : l'és el senyor Puig. | En Joan, l'és o no l'és, el mestre d'Espot?**

Amb els altres verbs, quan es vol representar el terme predicatiu per un pronom feble es recorre en general al pronom *hi*; amb *fer-se*, però, s'usa *en*, que es troba també emprat, en concurrència amb *ho*, quan el verb és *ésser* o *estar*. Ex. : *L'has feta tornar vermella, la pobra ricota! — S'hi torna per un no res. | Jo em vaig quedar de pedra. — Tothom s'hi va quedar! | En Pere s'ha fet ric, i se n'ha fet en poc temps. | Aquest carrer no és tan llarg*

com el de Sant Pere, i jo em creia que n'era més (al costat de que ho era més). | En Miquel està malalt. — No n'està pas (al costat de no ho està pas).

g. Els adverbis

56. Els adverbis acabats en *ment* són trets dels adjectius corresponents afegint aquesta terminació a la forma femenina de l'adjectiu. Ex. : *bo bona, bonament; sobtós sobtosa, sobtosament; viu viva, vivament; cortès cortesa, cortesament; comú comuna, comunament; violenta violentament; ràpid ràpida, ràpidament; continu contínua, continuament; admirable, admirablement; feliç, feliçment; breu, breument; constant, constantment; freqüent, freqüentment; gran, granment.*

Quan es segueixen dos o més adverbis en *ment*, es pot suprimir aquesta terminació en tots menys el primer (*humilment i devota*); és, però, en general preferible de no fer aquesta supressió (*humilment i devotament*). Es del tot inadmissible de suprimir-la en tots menys el darrer.

Trets els adverbis en *ment*, resta un curt nombre d'adverbis de manera tals com *així, com, bé, millor, pitjor, ensems, corrents, endebades*. Hi ha, en canvi, un gran nombre de locucions adverbials tals com *a bell doll, a bell ull, a bon dret, a borbolls, a cau d'orella, a coll, a contracor, a cop calent, a corre-cuita, a dojo, a dolls, a dret fil, a dreta llei, a dretes, a gratcient, a l'engròs, a l'escapça, a les fosques, a les palpentes, a lloure, a males penes, a mans besades, a penes, a peu coix, a peus junts, a plec de braç, a pler, a poc a poc, a rodolons, a rossegons, a tomballons, a tort, a tort i a dret, a totes passades, a ull nu, a ulls clucs, amb prou feines, cama ací cama allà, d'amagat, de bat a bat, de bell antuvi, de bell nou, de bursada, de bon cor, de cap i de nou, de cop i volta, de cop sobre, de cor a pensa, de debò, de dret, de fit a fit, de franc, de gairell, de genollons, de gom a gom, de llampada, de mal cor, de per riure, de pressa, de puntetes, de pura*

pensa, de retoç, de sobte, de trasantó, d'un plegat, en dejú, en doina, en orri, en renou, en un girant d'ulls, o de grat o per força.

Alguns adjectius, com *clar, car, alt, baix*, poden ésser emprats com a adverbis. Ex. : *Parla clar.* | *Ho has comprat car.* | *Parlaven alt.*

57. Els anomenats adverbis de quantitat o de grau són : *quant, tant, molt, poc, gaire, bastant, prou, massa, força, més, menys, que, ben, gairebé, quasi, gens*, amb les locucions *tant més, tant menys, pel cap alt, ben bé, ultra mesura, bona cosa*, etc. S'usen llargament (alguns exclusivament) com a modificadors d'adjectius i d'adverbis o locucions adverbials, i *tant*, en aquest cas, pren la forma *tan*. Ex. : *Han caminat molt.* | *Molt bo.* | *Molt ràpidament.* | *Molt de pressa.* | *No menja gens.* | *No és gens clar.* | *No ha jugat gens bé.* | *Que heu caminat!* | *Que bonic és!* | *Que bé ho has fet!* | *Que a poc a poc camina!* | *No corris tant.* | *No era tan llarg.* | *No mengis tan de pressa.* | *Es ben lleig* | *Es força bonic.* | *Eren ben bé un centenar.* | *Parles massa alt.* | *Beu massa.* | *Es bona cosa esquifit.* — Notem l'ús de *al més* i *al menys* com a modificadors d'un adverbi : *Us prego que m'ho trameteu al més aviat possible.* | *Eren al menys lluny que els va ésser permès de posar-se.*

Una falta greu que es comet sovint en la llengua parlada és la substitució de l'adverbi quantitatiu *gens* pel pronom *res*. Ex. : *Es molt lleuger : no pesa res.* Aquest *res* és incorrecte : cal dir *no pesa gens*. És, en canvi, correcte el *res* que figura en una frase com *Aquesta balança està espatllada : no hi podràs pesar res.*

58. Els adverbis de lloc són, ultra els esmentats en el § 53 (*davant, damunt*, etc.), *on, ací, aquí, allà, allí, ençà, enllà, deçà, dellà, onsevilla, pertot, enlloc, dalt, baix, endins, enfora, endavant, endarrera, avant, enrera, amunt, avall, endalt*, etc.

Molts adverbis de lloc admeten l'anteposició de la

preposició *a* : *a dalt, a baix, a dins, a fora, a davant, a on*, etc.

En l'estil epistolar convindria conservar la distinció que feien els antics entre els adverbis *ací* i *aquí* : en una lletra d'un que és a Girona a un que és a Barcelona, *ací* voldria dir *a Girona*; *aquí*, *a Barcelona*. Cp. § 29-II.

59. Els adverbis i locucions adverbials de temps són, entre altres, *quan, ara, adés, avui, demà, demà passat, ahir, abans-d'ahir, anit, llavors, aleshores, sempre, tothora, mai, abans, després, aviat, tard, ja, encara, de seguida, tot seguit, dejorn, d'hora, de matí, de bon matí, a punta de dia, a trenc d'alba, a entrada de fosc, cap al tard, al foscant de la nit, al vespre, al capvespre, al matí, a la tarda, a la nit*.

60. Notem entre els adverbis i locucions adverbials que expressen l'afirmació, el dubte, la negació : *certainment, sens dubte, potser, no*.

En les proposicions negatives, el verb va precedit de l'adverbi *no* : *Ell ha fet això* és una proposició afirmativa. *Ell no ha fet això* és una proposició negativa. La partícula *no* es posa immediatament davant del verb o, si n'hi ha, immediatament davant del pronom feble o grup de pronoms febles anteposats al verb. Ex. : *L'hi hem demanat, però ell no ens l'ha volgut donar*.

En una proposició negativa coordinada amb la precedent per mitjà de la conjunció *ni*, se suprimeix la partícula *no* davant del seu verb. Ex. : *No neva ni plou. | No puc ni vull. | Ni ells han vingut ni nosaltres hi hem anat*.

61. És un fet corrent en la llengua parlada de suprimir la partícula *no* en les proposicions negatives en les quals, abans del verb, figura algun dels mots *cap, res, ningú, enlloc, mai, gens* i *tampoc*, alguna de les expressions *en ma vida, en ta vida*, etc. o algun dels grups començats amb un *ni* (*ni un, ni l'un ni l'altre*, etc.). Així, *No ha vingut cap d'ells*, anteposant *cap d'ells* al

verb, esdevé *Cap d'ells ha vingut*. Anàlogament, es diu :
Enlloc l'hem trobat. | *Mai el veig*. | *En ta vida ho faràs*.
 | *Ni l'un ni l'altre han comparegut*. Són, però, preferibles a aquestes construccions : *Cap d'ells no ha vingut*.
 | *Enlloc no l'hem trobat*. | *Mai no el veig*. | *En ta vida no ho faràs*. | *Ni l'un ni l'altre no han comparegut*.

Quan es tracta d'evitar l'omissió de l'adverbi *no* en una proposició negativa, cal parar esment, cada vegada que el verb apareix al darrera d'algun dels mots o expressions assenyalats al començament d'aquest §, si hom es troba o no es troba davant un cas d'omissió del *no*; i una manera fàcil de sortir del dubte és de veure què passaria en la dita proposició si posposàvem al verb aquell mot o aquella expressió. Així, *Ni l'un ni l'altre hi ha anat*, que esdevindria, posposant *ni l'un ni l'altre* al verb, *No hi ha anat ni l'un ni l'altre*, és un cas d'omissió del *no* : llavors l'esmenarem escrivint *Ni l'un ni l'altre no hi ha anat*. Però una frase com *Ho ha fet sense que cap de nosaltres li ho manés*, no és un cas d'omissió del *no*, puix que, si posposàvem *cap de nosaltres* al verb *manés*, esdevindria *Ho ha fet sense que li ho manés cap de nosaltres*; i ací seria una falta d'adjuntar un *no* al verb de la proposició subordinada.

Una frase on figura algun dels mots *cap*, *res*, *ningú*, *enlloc*, *mai* i *gens*, i manca el verb, no exigeix la presència d'un *no* que marqui el seu caràcter negatiu. Ex. : *Qui ha vingut?* — *Avui, ningú*. | *Ells ho tenen tot; nosaltres, res*. | *Quants n'has comprats?* — *Jo, cap*. | *Tu en tenies molt; ell, gens*. | *En Pere ve cada dia; però en Joan, mai*.

62. Els adverbis i locucions adverbials que expressen la relació lògica que hi ha entre el que es diu en la proposició en què figuren i el que s'ha dit en la proposició o proposicions precedents (oposició, conseqüència, addició, etc.), són, entre altres, *tanmateix*, *nogensmenys*, *amb tot*, *per això*, *però*, *per consegüent*, *doncs*, *encara*,

endemés, ultra això, així mateix, també, tampoc. Ex. : La vostra teoria explica aquests fets. Hi ha, no gensmenys, altres fets que semblen estar-hi en contradicció. | Dieu que no teniu cap inconvenient a rebre'l, que àdhuc l'invitareu a venir a casa vostra. Si ho fèieu, però, per donar-li un bon arrambatge, ho trobaria ben fet. | Convé que el vegeu com més aviat millor i que li doneu aquesta ordre. Per consegüent, aneu-hi ara mateix. | L'any passat hi vaig ésser per Nadal i aquest any hi he estat per Pasqua i per Sant Joan. Hi he estat, doncs, tres vegades. | Us hem demanat moltes coses i, encara, us en demanarem una altra.

V

FORMES SUBSTANTIVES, ADJECTIVES
I ADVERBIALS DEL VERB.
PROPOSICIONS SUBORDINADES.

a. *L'infinitiu.*

63. Un infinitiu (o un conjunt de mots en el qual figura un infinitiu) pot fer, dins una proposició, l'ofici d'un nom, ço és, pot fer de subjecte d'aquesta proposició, de terme predicatiu, de complement d'un adjectiu, etc. Ex. : *Dormir a la palla no és gens agradable* (Cp. *Aquesta conversa no és gens agradable*). | *Això no és cantar bé* (Cp. *Això no és una cançó*). | *Ell és digne d'obtenir un premi* (Cp. *Ell és digne d'elogi*). | *S'han oblidat de posar-ho en ordre* (Cp. *S'han oblidat de tots els encàrrecs*).

Quan un infinitiu fa de subjecte d'un verb i va pososat a aquest, pot ésser, en cada cas, introduït amb la preposició *de* o sense preposició. Ex. : *Donava goig de veure-la* o *Donava goig veure-la*. | *Em fa por de trobar-lo* o *Em fa por trobar-lo*. | *No li era permès d'anar-hi* o *No li era permès anar-hi*. En general, la primera construcció és considerada avui preferible a la segona.

Quan un infinitiu fa de complement directe de certs verbs, admet d'ésser introduït amb la preposició *de*. Ex. : *M'han promès de fer-ho tot seguit*. | *M'han ofert de venir a ajudar-nos*. | *Han decidit d'anar-hi demà mateix*. Aquests complements introduïts amb la preposició *de*, fent, com fan, l'ofici d'un complement directe (Cp. *Li han promès una recompensa*), són representables pel pronom feble *ho* (*M'ho han promès*), a diferència dels complements introduïts amb la preposició *de* de què es parla en el § 49, els quals són representables pel pronom feble *en* (*D'això, ja no us en recordeu*) i en els quals no és possible, com ho és en aquells, l'omissió de la preposició *de*.

Quan un infinitiu fa de complement d'un verb que, en el cas d'ésser el seu complement un nom o pronom, s'hi enllaçaria amb la preposició *en* (Ex. : *Pensa en mi*. V. § 49), l'infinitiu no s'ha d'introduir amb aquesta preposició, sinó amb la preposició *a*. Ex. : *Pensa a fer-ho*. | *Han tardat molt a venir*. | *Vacil·len a respondre*. | *S'entossudeix a negar-ho*. | *Et complaus a fer mal*. | *No et fiquis a descompartir-los*. | *Han invertit cent mil pessetes a edificar aquella casa*. | *No t'obstinis a negar-ho*. | *Afanya't a fer-ho*. L'infinitiu precedit de la preposició *en* introdueix complements adverbials que expressen precedència, causalitat : *En entrar jo, tots s'alçaren*. | *En veure'ls tan pobres, hom s'admirava que poguessin fer el que feien*.

Quan un infinitiu fa de complement de finalitat, pot ésser, naturalment, introduït amb la preposició composta *per a* (V. § 52). *Li mancaren encara mil pessetes per a poder pagar tots els seus deutes* (o *per tal de poder...*) | *No tenen llet per a donar als malalts*. | *Cal ésser molt pacient per a suportar tantes molèsties*. | *Hi enviaré el noi per a saber noves de la malalta*. Però quan, com s'esdevé en el darrer exemple, el fi que hom es proposa és el motiu de l'acció expressada pel verb del qual l'infinitiu és complement, cap emprar la preposició *per* en lloc de *per a* (o *per tal de*), i àdhuc en molts casos (quan volem emfasitzar que aquell fi és el mòbil de la nostra acció) hom empra *per* de preferència a *per a*. Ex. : *Haviem anat a Girona per veure el nostre pare*. | *S'ajagué al sofà per dormir*. | *Jo vaig allargar els braços per agafar-lo*. | *M'hi vaig acostar per sentir-ho millor*. | *Havia vingut per saludar-la*.

64. El subjecte de l'infinitiu que figura en un grup subordinat a algun dels verbs *veure*, *sentir*, *mirar*, *fer*, *deixar* (Ex. : *Jo he vist venir el teu pare*. | *Vaig fer-hi anar el teu germà*. | *Sentia plorar els nens*) es comporta com si fos el complement directe d'aquest verb. *Has vist venir el meu pare?* — *No l'he vist venir*. | *Sentieu*

plorar els nens? — *Els sentiem plorar cada nit.* | *No aconseguiràs pas fer dormir la nena : jo la faré dormir.*
 | *Jo ja volia anar-hi, però el pare no m'ha deixat sortir.*
 I, llavors, si el verb del qual és complement l'infinitiu està en un temps compost i el precedeix algun dels pronoms febles *la, les, els* i *en*, el seu participi es pot fer concordar amb aquest pronom (Cp. § 46). Ex. : *Ell no ha aconseguit pas fer dormir la nena : l'he feta dormir jo.*
 | *Has sentit cantar la Maria?* — *No l'he sentida cantar mai.* | *Les he vistes venir.* | *Els he deixats anar.*

L'estructura d'una frase com *Vaig sentir cantar una cançó* és la mateixa que la d'una frase com *Vaig sentir cantar la Maria*; però en aqueila frase el membre *una cançó* no és el subjecte, sinó el complement directe de l'infinitiu *cantar*. Si el complement directe de l'infinitiu és representat per un pronom feble (*Vaig sentir cantar-la*), aquest pot adjuntar-se al verb principal (*La vaig sentir cantar*), però, en aquest cas, si el verb principal està en un temps compost, el seu participi es deixa invariable : *La Maria, l'he sentida cantar*, però *Aquesta cançó, l'he sentit cantar*.

Hi ha certs conjunts formats per un verb seguit d'un infinitiu, en els quals aquest fa cos amb el verb principal, conjunts que vénen a ésser com temps perifràstics del verb que està en infinitiu. Això s'esdevé amb els verbs *poder, voler, gosar, deure, haver de, començar a, deixar de*. Ex. : *No puc alçar aquest pes.* | *No gosava entrar a la sala.* | *A hores d'ara ja deu haver arribat.* | *Has d'anar a l'escola.* | *Aviat començaran a tancar les portes.* En aquests conjunts els pronoms febles complements del verb en infinitiu poden anteposar-se al verb principal, i, si aquest està en un temps compost i el precedeix algun dels pronoms febles *la, les, els* o *en* (complements directes de l'infinitiu), el seu participi es pot fer concordar amb aquest pronom. Ex. : *Encara no he pogut estudiar la lliçó.* *Encara no he pogut estudiar-la.* *Encara no l'he poguda estudiar.* | *Hem hagut d'ajudar la Maria.* *Hem hagut d'ajudar-la.* *L'hem haguda d'ajudar.*

No és recomanable la substitució de *haver de per tenir de*; la de *haver de per tenir que* és del tot inadmissible.

b. *El gerundi.*

65. El gerundi o el gerundi amb els seus complements fa l'ofici d'un complement adverbial (expressa un esdeveniment simultani amb l'expressat pel verb principal, que n'és la causa o la condició, que hi està en oposició). Ex. : *Passant per la plaça, vaig veure en Pere amb el seu cost.* | *Manejant-lo així, el trencaràs.* | *Buidant-se tan de pressa (un dipòsit), potser demà ja no hi haurà aigua.* | *Tot fent l'home bo, és molt capaç de cometre aquesta malifeta.*

Quan després d'haver expressat un pensament, afegim a la proposició, a manera de complement, un grup gerundial, sovint això dona lloc a una frase incorrecta. Ex. : *Va caure del terrat al carrer, trencant-se una cama* (volent dir que la fractura va ésser una conseqüència de la caiguda.) Aquesta frase és incorrecta: el fet de trencar-se una cama és posterior al fet de caure del terrat al carrer (no és una circumstància de la caiguda): és, doncs, erròniament que s'ha donat a l'expressió d'aquell fet la forma d'un complement adverbial. Notem que si *trencant-se una cama* fos realment un complement adverbial de *caure*, no rebutjaria la seva col·locació al començament de la frase: *Trencant-se una cama, va caure del terrat al carrer.* Cal, doncs, refer aquella frase dient: *Va caure del terrat al carrer, i es va trencar una cama.* I, si tant fos que es volgués expressar els dos fets dins una mateixa proposició posant l'un dels dos verbs en gerundi, caldria posar-hi, no el verb *trencar*, sinó el verb *caure*: *Caient del terrat al carrer, es va trencar una cama.*

El subjecte del verb en gerundi és generalment el mateix que el del verb principal (Ex. : *Ho he trobat estudiant*); a vegades, però, és la persona o cosa designada pel complement directe d'aquest verb. Ex. : *L'he trobat estudiant.* Aquest fet pot donar lloc a frases

ambigües que cal evitar en el cas que el context no ens dóni fàcilment endevinar quin és el subjecte del verb en g. rundi. Una construcció que pot reemplaçar a *L'he trobat* és *L'he trobat que estudiava*.

c. El participi passat.

66. El participi passat pot fer l'ofici d'un adjectiu. Ex. : *Està ferit*. (Cp. *Està malalt*). *Aigua ensucrada* (Cp. *Aigua dolça*). *Carn massa cuïta* (Cp. *Carn massa dura*). — Però en una proposició com *El pont fou construït l'any trenta*, la funció del participi passat no és la mateixa que en una proposició com *La porta és (o està) pintada de nou*. Aquella proposició expressa el mateix pensament que la proposició *Hom construí el pont l'any trenta* : l'autor de l'acció és el mateix en ambdues proposicions, ço és la persona o persones indeterminades que, en la segona proposició, designem per mitjà del pronom *hom*; la cosa construïda és la mateixa en ambdues proposicions (*el pont*) ; solament que, en la primera proposició, posem com a subjecte allò que, en la segona, fa de complement directe (la cosa construïda). El conjunt *fou construït* és, en rigor, un temps del verb construir, com l'és el *construí* de la segona proposició. Quan un verb afecta una forma com *fou construït*, hom diu que està en la *veu passiva*; quan afecta una forma com *construí*, que està en la *veu activa*.

Quan estant un verb en la veu passiva s'expressa l'autor de l'acció, es fa per mitjà d'un complement introduït amb la preposició *per*. Ex. : *Ha estat mort pels seus mateixos partidaris*. | *La ciutat ha estat presa pels enemics*. I, així mateix : *Les ciutats preses pels enemics*. | *La bandera portada per un cavaller*. | *La resposta feta per vós*. Darrera de certs participis, com *seguit*, *precedit*, *acompanyat*, *conegut*, *reconegut*, *respectat*, la designació de l'autor de l'acció és generalment introduïda amb la preposició *de*. Ex. : *Entrà seguit de tots els seus amics*. | *Ell és respectat de tothom*.

En lloc d'un verb en la veu passiva, s'empra sovint la forma pronominal d'aquest verb. Ex. : *Aquesta tela es aen a quatre pessetes el metre*. | *Es venen objectes d'art*. | *Això es porta molt*. | *Es construí el pont amb materials molt bons*. Frases com aquestes (en les quals no es

determina qui és l'autor de l'acció) poden reemplaçar-se per frases construïdes amb el pronom *hom* com a subjecte i el verb en singular : *Hom ven aquesta tela... | Hom ven objectes d'art...*

d. Subordinades relatives.

67. Aquestes proposicions fan generalment de complement determinatiu o explicatiu d'un nom, d'un grup nominal o d'un pronom, dit *antecedent*. Hi ha sempre en elles un pronom (o adverbi pronominal), dit *relatiu*, que designa la mateixa cosa o persona designada per l'antecedent.

Els pronoms relatius són *que*, *què*, *qui*, *el qual* i el locatiu *on*. *El qual* (amb el seu femení *la qual* i els seus plurals masculí i femení *els quals* i *les quals*) és l'anomenat relatiu compost; *que*, *què* i *qui* es consideren com les tres formes que pot revestir l'anomenat relatiu simple.

que és la forma que pren el relatiu simple quan no va precedit d'una preposició. Ex. : *Doneu-ho a l'home que vindrà ara mateix.* | *L'aigua que passa per aquest rec, ve del molí.* — *Es l'home que hem trobat al bosc aquest matí.* | *Deixa'm el llibre que llegies.* — *El dia que vindràs els trobaràs a casa.*

qui i *què* són les formes que pren el relatiu simple quan va precedit d'una preposició : s'empra *qui* o *què* segons que l'antecedent sigui o no una designació de persona (o cosa personificada). Ex. : *L'home amb qui anaves aquest matí, m'ha vingut a trobar aquesta tarda.* | *El martell amb què hem clavat els claus, on l'has posat?* | *El noi de qui et parlava és el fill de la Joana.* | *La casa de què parlàveu és la del meu pare.*

el qual (que es fa concordar en gènere i nombre amb el seu antecedent) pot emprar-se el mateix sense preposició al davant seu que precedit d'una preposició. Ex. : *Són qüestions importantíssimes, les quals caldria estudiar detingudament.* | *Es una màquina a la qual caldria fer moltes reparacions.*

En molts casos poden usar-se indiferentment (sota un punt de vista gramatical) el relatiu simple i el compost; però així com, per exemple, *el qual* no pot substituir el relatiu feble *que* en les proposicions determinatives (pot dir-se *He adquirit el diccionari X, el qual és molt complet*, però no *L'aigua la qual passa per aquest rec, ve del molí*), és ell el relatiu que s'empra exclusivament darrera de la major part de les preposicions fortes, darrera de les locucions prepositives, darrera d'un nom o gerundi del qual sigui determinatiu o complement, etc.: *El jutge davant el qual havien de comparèixer...* | *El llac al voltant del qual hi havia...* | *Aquest medicament, les virtuts del qual trobareu explicades en...* | *El foc, fugint del qual, tots...*

Quan el relatiu és emprat com a circumstancial de lloc, *al qual* o *en el qual* pot ésser reemplaçat per *on*, *del qual* per *d'on*, *pel qual* per *per on*, etc. Ex.: *El palau on s'esdevingueren aquests fets...* | *El país d'on es reben aquests productes...* | *El portell per on entraren els enemics.*

68. L'antecedent es troba representat dins de la proposició relativa per mitjà del pronom relatiu, i és una falta que cal evitar curosament de representar-lo una segona vegada per mitjà d'un pronom feble. Ex.: ... *aquestes circumstàncies que, en tots els casos sense excepció, les hem tingudes en compte...* | ... *la nostra conducta, en la qual tots hi poden veure...* | ... *és el principi del qual en provenen...* Aquestes frases són incorrectes; cal dir... *aquestes circumstàncies que, en tots els casos sense excepció, hem tingut en compte...* | ... *la nostra conducta, en la qual tots poden veure...* | ... *és el principi del qual provenen...*

Cal evitar una falta que consisteix a usar la combinació *el que* com l'equivalent del relatiu compost *el qual*. Comparem *Aquest capítol i el que segueix tracten de...* i *El capítol III, en el que s'expliquen...* En la primera frase, *el* és l'antecedent (en el qual se sobreentén el nom

capítol : *el que* vol dir *el capítol que*) i *que* és el relatiu : la frase és correcta. En la segona frase *el que* vol dir *el qual* (no és la combinació d'un antecedent i un relatiu, sinó tota ella un terme relatiu, substituïble per *el qual*) : la frase és incorrecta i cal esmenar-la dient *El capítol III, en el qual s'expliquen...*

Una altra falta que cal evitar curosament és la que consisteix a usar *el quin* en lloc de *el qual*. Ex. : *Aquesta qüestió, de la quina hem parlat altres vegades...* (S'ha de dir : *Aquesta qüestió, de la qual hem parlat altres vegades...*)

Són, així mateix, construccions incorrectes : *El palau quins jardins...* i *El palau quals jardins...* en lloc de *El palau els jardins del qual...*

69. Amb el relatiu *qui* es formen proposicions que fan l'ofici d'un nom o d'un grup nominal i no el d'un determinatiu d'un nom. Ex. : *Qui dia passa, any empeny* (on *qui dia passa* és el subjecte de *empeny*. | *Jo escric a qui bé em sembla* (on *a qui bé em sembla* és el complement de *escric*).

En aquesta mena de proposicions el pronom *qui* pot adjuntar-se, a tall d'antecedent, l'article definit. Ex. : *El qui digués això, mentiria.* | *No ens creiem fàcilment els qui hem atrapat dient una mentida.*

Comparables a les proposicions substantives introduïdes amb *el qui*, les quals designen persones, hi ha les introduïdes amb *el que* de les quals són exemples : *El que has de fer és anar-te'n.* | *El que tu dius no és veritat.* | *Escoltu el que et dic.* | *Estava atent al que deien.* (En aquestes proposicions alguns preferixen *el què* a *el que* ; d'altres usen la combinació arcaica *ço que*).

70. En les proposicions relatives una acció futura pot ésser expressada posant el verb en indicatiu futur (*treballarà*) o en subjuntiu present (*treballi*). Ex. : *Els qui treballaran seran recompensats* o *Els qui treballin seran recompensats*. Avui, en la llengua escrita, s'usa gairebé exclusivament el subjuntiu present, malgrat

que, amb l'ús de l'indicatiu futur, s'evitarien les frases equívocues que resulten a vegades d'emprar el subjuntiu present quan el verb està en la primera o segona persona del plural : en la frase *Els qui treballau sereu recompensats*, el membre *els qui treballau* pot significar els qui seran recompensats perquè treballen realment ara o els qui ho seran si, en un temps esdevenidor, treballen, cas en què és evident millor de dir *Els qui treballareu sereu recompensats*.

e. Subordinades interrogatives.

71. Sovint una proposició interrogativa comença amb un dels mots (dits *interrogatius*) *qui*, *què*, *quin*, *on*, *quan*, *com*, *quant*, que poden, naturalment, anar precedits d'una preposició. Ex. : *Qui ha vingut?* — *En Joan.* | *Amb qui anaven?* — *Amb en Joan.* | *De qui parlàveu?* — *D'en Joan.* | *Què vol?* — *El martell.* | *Per què plora?* — *Per la mort del seu germà.* | *Quin dia tornareu?* — *Dilluns.* | *On són ara?* — *Al cinema.* | *D'on vénen?* — *Del teatre.* | *Quan arribaran?* — *Demà.* | *Com se diu?* — *Pere.* | *Quants dies hi estaran?* — *Vint o trenta dies.*

Les proposicions interrogatives en què figura un mot interrogatiu (*qui*, *què*, etc.) poden fer de complement d'un verb. Ex. : *No sé qui ha vingut.* | *Heu vist amb qui anaven?* | *M'ha preguntat de qui parlàveu.* | *Demana-li què vol.* | *No sé pas per què plora.* | *Digueu-me quin dia tornareu.* | *Saps on són, ara?* | *No m'han dit d'on vénen.* | *Ningú no sap quan arribaran.* | *Pregunteu-li com se diu.* | *Procureu saber quants dies hi estaran.*

Les proposicions interrogatives desproveïdes d'un mot interrogatiu (*Ha vingut a veure'l?*) poden també usar-se formant part integrant d'una proposició, però llavors són introduïdes amb un mot d'enllaç, la conjunció *si*. Ex. : *No sabem si ha vingut a veure'l.*

Significant fins a quin punt és grandíols (o lluny) poden emprar-se les expressions *com és de grandíols* (o *de lluny*) o *quant grandíols* (o *lluny*) és. Ex. : *No sabria pas dir-vos com és de magnífic aquell palau* o *No sabria pas dir-vos quant magnífic és aquell palau.* | *Esgarrifava de pensar quant lluny érem encara del refugi.* Es del tot

inacceptable d'emprar amb aquesta significació l'adjectiu o l'adverbi precedits de l'article definit *el* invariable (substituint un *lo* de la llengua parlada), que condueix a construccions absurdes com *No podria dir-vos el bonica que és aquella noia*.

f. Subordinades conjuncionals.

72. La més important de les conjuncions de subordinació és *que*, les proposicions introduïdes amb aquesta conjunció podent fer, dins una proposició, tots els oficis que hi pot fer un nom : de subjecte, de terme predicatiu, de complement directe, de complement preposicional (V., encara, § 73). Notem que quan una proposició introduïda amb la conjunció *que* fa de complement d'un nom o verb *que*, en el cas d'ésser el seu complement un nom o un infinitiu, s'hi enllaçaria amb alguna de les preposicions *de*, *a* i *en* (Ex. : *Es gloriegen de la seva ociositat*. | *Es gloriegen de no treballar*), es prescindeix normalment de la preposició (*Es gloriegen que els seus fills no treballen*). Anàlogament, davant de la conjunció *que*, les locucions prepositives *abans de*, *per tal de*, *des de*, *fins a*, etc. es redueixen a *abans*, *per tal*, *des*, *fins*, etc. (Ex. : *Abans de la seva arribada*, però *abans que no arribi*. | *Des d'aquell dia*, però *Des que vas arribar*.). Exemples :

No està bé que facis això. | *Es segur que ell vindrà.*
| *No m'agrada que et llevis tan tard.* | *Que tu l'hagis enganyat és causa que...*

El fet és que ell s'ho creu. | *La meua convicció és que això no pot durar gaire.* | *El desig del mestre era que tots els seus deixebles fossin aprovats.*

Veig que no vénen. | *Crec que està malalt.* | *No crec que estigui malalt.* | *No volien que hi anessis.* | *Han dit que no volen anar-hi.* | *Han notificat que el seu germà està empresonat.* | *No oblideu que es tracta d'un afer molt delicat.* (El representant d'aquests complements direc-

tes és *ho* : *Tu asseguraves que vindrien. — Jo no ho assegurava : jo deia que...*)

Malgrat que hagi perdut la juguesca, encara li he hagut de pagar cent pessetes. | Des que tu vas arribar, no han fet res més de bo. | Es gloriegen que els seus fills no treballen. | Acostumeu-lo que cada dia vingui a la mateixa hora. | Estic molt content que hagi vingut. | Va entossudir-se que li ho diguessin. | Estava ben segura que el seu germà tornaria.

La meua convicció que ell no ho farà és la causa del meu optimisme. | Com a prova que jo no he cregut mai això, et puc dir que... | Mai no he tingut el pensament que ell podia enganyar-vos. | El fet que ell no s'ho cregui, no vol dir que no sigui veritat. | La por que els enemics els atacarien, els va fer fugir. | Sota pretext que era massa tard...

Dues faltes es cometen sovint en les proposicions subordinades introduïdes amb la conjunció *que* :

1. Omissió de la conjunció. Ex. : *Li feren dir que esperaven vingues amb sa filla* (S'ha de dir : *que vingues amb sa filla*) — *Us preguem vivament li escrigueu tot seguit* (S'ha de dir : *que li escrigueu tot seguit*); —
2. Anteposició innecessària de les preposicions *de*, *a* i *en* a la conjunció *que*. Ex. : *Estic molt content de que hagi vingut. | Es gloriegen de que els seus fills no treballen. | Acostumeu-lo a que cada dia vingui a la mateixa hora* (on els qui admeten aquestes construccions solen escriure *què* en lloc de *que*). Notem que en molts casos, àdhuc no ometent la preposició, poden evitar-se les combinacions *de que*, *a que*, *en que*; per exemple, en una frase com *L'error prové de què, en els càlculs, no s'ha tingut en compte...*, intercalant *el fet* entre *a* i *que* o bé ometent la conjunció i posant en infinitiu el verb de la proposició subordinada : *L'error prové del fet que, en els càlculs, no s'ha tingut en compte...* o bé *L'error prové de no haver-se tingut en compte en els càlculs...*

Cal evitar les construccions *tenir que* i *haver-hi que* per *haver de* i *caldre*. Ex. : *Té que anar-hi* (per *Ha d'anar-hi*) | *Hi ha que confessar que és molt aplicat* (per *Cal confessar que és molt aplicat*).

73. *Ultra que*, — que pot fer, encara, altres oficis que els exemplificats en el § 72, — la llengua posseeix, com a subordinants de proposició, una munió de conjuncions i locucions conjuntives, tals com *si*, *com*, *perquè*, *segons*, *mentre*, *puix*, *quan*; *ja que*, *encara que*, *sols que*, *només que*, *així que*, *tot seguit que*, *bé que*, *per bé que*, *mai que*, *sempre que*, *en tant que*; *amb que*, *malgrat que*, *salvant que*, *fora que*, *segons que*, *ultra que*, *abans que*, *després que*, *des que*, *d'ençà que*, *fins que*; *a mesura que*, *de por que*, *vist que*, *posat que*; *puix que*, *mentre que*, *com que*, *ja sia que*, etc. Exemples :

No hi puc anar perquè no tinc temps. | *Han tancat les finestres perquè feia massa vent.* | *Vist que ells no han vingut, deixem-ho per a un altre dia.* | *Ja que no m'ho volem dir vós, ho hauré de preguntar a en Joan.* | *Cuitem, que si vénen ens faran quedar.*

T'ho dic perquè li ho facis saber. | *Li vaig deixar el llibre perquè el llegís.* | *Vaig dir això a fi que ningú no pogués dubtar de la meva bona voluntat.* | *Foren convocats a la reunió per tal que exposessin els seus greuges.* | *Veniu, que us diré allò.*

Podem suprimir aquest mot sense que en pateixi la claredat de la frase. | *El peu li fa tant de mal, que no es pot aixecar del llit.* | *No l'escolto que no em faci riure.*

Ho farem encara que t'hi oposis. | *Malgrat que ell hagi dit això, no ens negarà el seu ajut.* | *Qui primer neix primer ha de morir, per bé que moltes vegades es veu el contrari.* | *Si és intel·ligent, no ho sembla.*

Si plou no sortirem. | *Si plouia no sortiríem.* | *Si ho haguéssis estudiat, ara ho sabries.* | *Amb que tu hi anessis, tot s'arranjaria.* | *Ells estaran molt satisfets, posat que hi vagis.*

Quan tu arribaràs, ells ja seran fora. | Tot seguit que em trametràs els documents, els presentaré al comissari. | Van arribar que ells encara eren aci. | Vine'm a veure després que hauràs parlat amb ell.

Una falta greu que es comet encara prou sovint i que cal evitar curosament és la que consisteix a emprar el mot conjuncional *doncs* com una conjunció de subordinació amb un sentit causal. Ex. : *No podrà venir, doncs està malalt* (volent dir : *perquè està malalt no podrà venir*). Són exemples d'aquest *doncs* erroni : *Entre les víctimes (d'un naufragi) es creia que hi havia N; ... però aquest rumor ha estat inexacte, doncs, el dit N. no s'embarcà. | Aquest exemple deuen imitar-lo les classes obreres, doncs aquesta tàctica ha portat grans avantatges.*

74. En les subordinades introduïdes amb la conjunció *si* que fan que el verb de la proposició principal es posi en condicional (*sortiria, hauria sortit, haguera sortit*), el verb es posa generalment en subjuntiu imperfet (*plogués*) o en el temps compost format amb el subjuntiu imperfet de l'auxiliar *haver* (*hagués plogut*). Ex. : *Si plogués no sortiríem. | Si hagués plogut no hauríem sortit (o no haguérem sortit)*. En aquestes subordinades pot emprar-se l'indicatiu imperfet (*plovia*) en lloc del subjuntiu imperfet (*plogués*). Ex. : *Si plovia no sortiríem.*

El verb d'una proposició es posa en condicional sempre que la realització del fet que enuncien seria la conseqüència de l'acompliment d'una condició anàloga a la que s'expressa en una subordinada com *si plogués* o *si hagués plogut*. Ex. : *Només que ell donés una explicació, tothom el perdonaria. | Amb que ell li hagués escrit, tot s'hauria arranjat (o tot s'haguera arranjat). | Jo, en el teu lloc, no ho faria. | Dos dies més tard, l'operació no hauria reeixit (o no haguera reeixit). | Sense tu, no hauríem pogut fer res (o no haguérem pogut fer res). | Jo hi hauria anat (o Jo hi haguera anat), però ell m'ho*

va prohibir. En aquestes proposicions, certs parlars catalans reemplaçen *hauria* per *hagués*: *Si hagués plogut, no haguéssim sortit.* | *Sense tu, no haguéssim pogut fer res.*

75. Amb una frase composta d'una proposició principal i d'una proposició subordinada introduïda per mitjà d'una de les conjuncions *que* i *com*, pot expressar-se la desigualtat o la igualtat que hi ha entre dos nombres, dues quantitats i en general entre dues coses a les quals pot aplicar-se una apreciació de quantitat o de grau: en la primera proposició figura un dels mots quantitativus *més*, *menys*, *tan* o *tant*, i la proposició subordinada s'introdueix amb la conjunció *que* si el mot quantitativu és *més* o *menys*, i amb la conjunció *com* si és *tant* o *tan*. Ex.: *Tu no has caçat pas més ànecs que jo he pescat truites.* | *Tu has caçat tants ànecs com jo he pescat truites.*

Ara bé, quan la proposició principal conté el quantitativu *més*, — o *millor* (ço és, *més bo*, *més bé*), o *pitjor* (co és, *més dolent*, *més malament*), — i és afirmativa, el verb de la proposició subordinada pren davant seu un *no* i el grup format per aquesta partícula i el verb es posa, de preferència, immediatament al darrera de la conjunció *que*. Ex.: *Tu has caçat més ànecs que no he pescat jo truites.* | *D'aquests se'n trobarien més que no tinc cabells al cap.* — *Si fos dues vegades més gran que no és.* | *Si fossin moltes més que no són.* | *Dóna més que no promet.* | *Jo em delitava molt més que no devia.* | *Per què et fingeixes més ignorant que no ets?* (Notem que en frases com la tercera i següents, les dues proposicions poden enllaçar-se per mitjà d'un *del que* en lloc de *que no*: *Si fos dues vegades més gran del que és*, etc.).

Quan en el segon terme de la comparació (ço és, allò que va darrera de la conjunció *que*) es calla el verb, el *no* expletiu pot ésser omès o reforçat per un *pas*. Ex.:

Beu més vi ell en un àpat que no tu en tot un dia (o que tu o que no pas tu). | Pitjor havia d'ésser la recruada que no la malaltia (o que la malaltia o que no pas la malaltia.) | A ell pertany més això que no a tu (o que a tu o que no pas a tu). | Fa més fred a dins que no a fora (o que a fora o que no pas a fora).

Hi ha casos, però, en què no pot suprimir-se el *no* i àdhuc casos en què no pot prescindir-se de reforçar-lo amb un *pas* :

No pot suprimir-se el *no* quan el segon terme de la comparació és una proposició introduïda amb la conjunció *que*, en el qual cas la intercalació del *no* o del *no pas* evita l'encontre de dos *que*. Ex. : *Més s'estima que ho llencis que no que m'ho donis (o que no pas que).* | *Es millor que te'n vagis que no que et trobi aquí (o que no pas que).* Una altra manera d'evitar l'encontre de dos *que* és d'introduir el segon terme de la comparació amb la conjunció *si*. Ex. : *Es millor que te'n vagis que si et trobava aquí.*

Cal emprar el *no* seguit de *pas* quan el segon terme de la comparació comença amb un infinitiu, un gerundi o un participi que porta adjuntat un *no* negatiu. Ex. : *Més s'estima restar a casa avui que no pas no veure les festes.* En el cas en què l'infinitiu, el gerundi o el participi no són negatius, llavors, si no s'empra el *no pas*, cal ometre el *no* | *Més s'estima restar a casa avui que no pas veure les festes* o *Més s'estima restar a casa avui que veure les festes.*

76. Si en dues frases com *Tinc por que arribaran* i *Tinc por que no arribaran*, reemplaçem l'indicatiu (*arribaran*) pel subjuntiu (*arribin*), les dues frases esdevenen respectivament *Tinc por que arribin* i *Tinc por que no arribin*; però, de fet, la llengua empra freqüentment aquesta darrera frase com a equivalent de *Tinc por que arribaran*. Mentre una construcció com *que no arribin* equivalent a *que arribaran* no sigui eliminada de la llengua, s'ha d'anar molt amb compte en

usar el subjuntiu en les subordinades que són complements d'un mot que expressa temença : si el context no indica clarament el caràcter positiu o negatiu de la subordinada, serà millor de reemplaçar el subjuntiu (*arribin, arribessin*) per l'indicatiu (*arribaran, arribarien*). En el cas d'ésser la subordinada afirmativa, és clar que la supressió del *no* desfà tot equívoc.

Natem l'ús d'un *no* expletiu en les proposicions introduïdes amb la locució conjuntiva *abans que* : *fes-ho abans que ell no vingui*.

77. A vegades tractem una frase que ve darrera d'una altra, com si fos un membre de la primera frase (ço és, no com una proposició independent, sinó com una proposició subordinada), com, per exemple, quan, dita una frase, en diem una altra en què justifiquem o expliquem el que hem dit en la primera i la introduïm amb el mateix *perquè* que figura en una frase com *No vam sortir perquè plovia*. Ex. : *Nosaltres no podem acceptar en cap manera el que ara ells ens proposen. Perquè, si ho acceptàvem, seria segur que...* (En aquesta mena de proposicions causals és on té el seu lloc adequat la conjunció arcaica *car*).

78. Una frase es lliga a vegades amb la que la precedeix donant-li la forma d'una proposició relativa : tota la frase precedent és presa com a antecedent de la proposició relativa, i el terme relatiu que representa aquest antecedent és *la qual cosa*. Ex. : *Ell ho deixà tot als seus cosins; la qual cosa ningú no s'hauria cregut mai*. Quan el terme relatiu ha d'anar precedit d'una preposició, en lloc de *la qual cosa*, pot emprar-se el relatiu simple *què*. Ex. : *Ell està barallat amb el seu pare; de què tots estem molt afligits*.

Retroblem el mot *qual* emprat com un adjectiu en construccions com la següent : *Recaptaren així una forta suma; la qual suma destinaren a...* (o *de la qual suma destinaren cent mil pessetes a...*). Una falta que

es comet algunes vegades en aquestes proposicions és la d'emprar *quin* en lloc de *el qual*, escrivint, per exemple..., *una forta suma, quina suma destinaren a...*

Entre els casos en què es dóna a una proposició independent la forma d'una proposició subordinada, remarcuem el cas en què s'anteposa la conjunció *que* a una proposició interrogativa com és ara *Vindràs demà?* dient *Que vindràs demà?* Cal no confondre aquest *que* (conjunció) amb el *què* (pronomen) d'una proposició com *Què faràs demà?*, confusió que es fa alguna vegada escrivint *Què vindràs demà*, en lloc de *Que vindràs demà?*

g. Coordinació

79. Dos termes coordinats el mateix poden ésser proposicions que mots o membres d'una proposició (dos determinatius d'un mateix nom, dos complements directes d'un mateix verb, etc.); i la coordinació es pot fer per mitjà d'un sol coordinant o de dos posats l'un davant del primer terme coordinat i l'altre davant del segon. Exemples :

L'un reia i l'altre plorava. | Tu i ell ho fareu. | Un noi bo i intel·ligent.

No puc ni vull. | Sense afegir ni treure un mot. | No n'han tinguda mai cap de més forta ni de més ben feta.

Hi aniré jo o hi aniràs tu. | Dóna'm el llapis o la ploma. | Ho hem d'aconseguir de grat o per força. — Hi aniré jo o bé hi aniràs tu. — La medicina, o sia l'art de guarir.

Es un bon noi, però estudia poc. | Voldria fer un viatge, però no té els diners necessaris. | Jo li ho explicaré, però no m'entendrà. | Un moble sòlid, però de mal gust.

No és culpa d'ell, sinó del seu amic. — Han vingut no solament ells sinó els seus amics.

No li sabrà greu que els ho diguis, ans li plaurà que el descobreixis.

Els ocells són vertebrats; el voltor és un ocell : doncs el voltor és un vertebrat.

No surt mai ni de nits ni de dies. | Ni nosaltres els ho havem ofert, ni ells ens ho han demanat. | Ni l'un ni l'altre no han comparegut.

O no m'ho va dir o no me'n recordo. | Decideix-te : o l'un o l'altre.

Adés diu que sí, adés diu que no. | Adés guanyen, adés perden.

Ho feien mig de grat, mig per força. | Ho aconseguiren mig amb precés, mig amb amenaces.

Tots eren al voltant de la taula, qui drets, qui asseguts. | Perdé tots els seus companys, qui morts, qui ferits.

Que vells, que nous, n'hi havia ben bé un miler.

M'agradarà de veure-ho, sia de lluny, sia de la vora.

— Porteu-ne una, sia gran o petita.

Voldria anar-hi, l'una per veure'l, l'altra per conèixer els seus fills.

Perderen quatre-cents homes entre morts i ferits.

Tant si és veritat, com si no és veritat. | Tant ell com ella no en saben res. — El mateix pot ésser veritat que pot ésser mentida.

INDEX ALFABÈTIC

INDEX ALFABETIC

Els numeros es refereixen als paràgrafs.

- Accentuació gràfica, 2 a 6.
 Adjectius, 21 a 23, 27, 29.
 Adverbis, 56 a 62.
 Aguts (mots), 1.
 Apòstrof, 43, 44, 53.
 Article definit, 28.
baix i sota, 54.
car, conjunció, 77.
 Complements del verb, 43;
 — Complement directe, 45,
 48; — Complement, indi-
 recte, 47, 48; Altres com-
 plements, 49 a 52.
 Condicional, 41, 74.
 Conjuncions, 72 a 75, 77, 79.
 Demonstratius 29-11, 30.
 Dièresi, 4, 5.
 Diftongs, 1.
doncs, 73.
 Esdrúixcls (mots), 1.
 Femení (formació del) : en
 l'adjectiu, 22 ; — en el
 nom, 25.
 Gènere gramatical : noms
 masculins i noms feme-
 nins, 24 a 26.
gens i res, 57.
 Gerundi, 35, 65.
 Guionet, 43, 44.
hom, 66.
 Imperatiu, 37.
 Indefinites, 29-VI, 29-VII, 30.
 Indicatiu : futur, 41, 70, 76;
 — imperfet, 38, 74; — per-
 fet, 39; — present, 36.
 Infinitiu, 34, 63, 64.
 Interrogatiu, 29-III, 30, 71.
llur, 29-I.
 Monosíl·labs (mots), 1.
no expletiu, 75, 76; — *no*
 negatiu, 60, 61.
 Numerals, 29-V, 29-VI.
 Participi passat, 40, 46, 64, 66.
 Plans (mots), 1.
 Plural (formació del) en els
 noms i els adjectius, 27.

Polisíl·labs (mots), 1.

Possessius, 29-I.

Preposicions, 47, 49 a 54,
63, 66, 72.

Pronoms, 30, 43 a 45, 47 a
50, 55.

qual, 29-III, 68, 78; — *el
qual*, 67, 68; — *la qual
cosa*, 78.

Quantitatiu 29-VI, 57.

que, 29-VI, 57, 67, 72, 78; —
el que, 68, 69.

què, 30, 67, 72, 8; — *el
què*, 69.

qui, 30, 67, 69; — *el qui*, 69.
quin, 29-III, 68, 78.

Semivocals, 1.

Síl·laba, 1.

Subjuntiu : imperfet, 39, 74;
— present, 36, 37, 70, 76.

Temps composts, 42.

Temps perifràstics, 42.

Terme predicatiu, 55.

Verbs models, 31 a 33.

TAULA DE MATERIES

CAPITOL I. — *Accentuació gràfica.*

Recte ús de les lletres.

<i>a.</i> Les tres regles de l'accentuació gràfica.....	8
<i>b.</i> Els dos accents agut i greu	9
<i>c.</i> La dièresi	10
<i>d.</i> L'accent diacrític	11
<i>e.</i> Recte ús de les lletres.....	13

CAPITOL II. — *Noms i adjectius.*

Article definit. Pronoms.

<i>a.</i> Formes masculines i formes femenines dels adjectius	21
<i>b.</i> Noms masculins i noms femenins	24
<i>c.</i> Les formes del plural	26
<i>d.</i> Article definit	30
<i>e.</i> Adjectius dits determinatius	30
<i>f.</i> Pronoms	34

CAPITOL III. — *Verbs.*

<i>a.</i> Verbs models	35
<i>b.</i> Infinitiu	38
<i>c.</i> Gerundi	39
<i>d.</i> Indicatiu present i subjuntiu present	40
<i>e.</i> Imperatiu	43
<i>f.</i> Indicatiu imperfect	44
<i>g.</i> Subjuntiu imperfect i indicatiu perfect	44
<i>h.</i> Participi passat	45
<i>i.</i> Indicatiu futur i condicional present	46
<i>j.</i> Temps composts i perifràstics	47

CAPITOL IV. — *Complements del verb.*

a. Els pronoms febles	49
b. El complement directe.....	51
c. El complement indirecte	54
d. Altres complements	57
e. Les preposicions	60
f. El terme predicatiu	64
g. Els adverbis	66

**CAPITOL V. — *Formes substantives, adjectives
i adverbials del verb. Proposicions
subordinades. — Coordinació.***

a. L'infinitiu	71
b. El gerundi	74
c. El participi passat	75
d. Subordinades relatives	76
e. Subordinades interrogatives.....	79
f. Subordinades conjuncionals	80
g. Coordinació	87

<i>Index Alfabètic</i>	91
------------------------------	----